

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.02 – МКР.1949 «С» 2023.10.26. 013 ПЗ

Борсенко Олени Олександрівни

2024 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

УДК 658.1:338.486.4:631.57:635.07

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри організації
підприємництва та біржової
діяльності

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)
" ____ " _____ 2024 р.

_____ **Микола ІЛЬЧУК**
(підпис)
" ____ " _____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

**«Підприємництво та його забезпечення оборотним
капіталом в галузі переробки сільськогосподарської
продукції»**

Спеціальність 076 - «Підприємництво та торгівля»

Освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Орієнтація освітньої програми освітньо – професійна

**Гарант освітньо-професійної
програми**

к.е.н., доцент

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

_____ Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

_____ Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

(підпис)

Виконала

_____ Олена БОРСЕНКО

(підпис)

(ПІБ студента)

Київ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності
д.е.н., проф. _____ Микола ІЛЬЧУК
« 26 » _____ 10 _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТЦІ

Борсенко Олени Олександрівни

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність **076 - «Підприємництво та торгівля»**

(код і назва)

Освітня програма **«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

(назва)

Орієнтація освітньої програма **освітньо-професійна**

Тема магістерської кваліфікаційної роботи **«Підприємництво та його забезпечення оборотним капіталом в галузі переробки сільськогосподарської продукції»**

затверджена наказом ректора НУБіП України від 26 жовтня 2023 р. №1949«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру **2024.12.04**

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи – дані ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД», статистичні матеріали, дані мережі Internet, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативні та законодавчі акти.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи розвитку підприємництва та його забезпечення оборотним капіталом в галузі переробки сільськогосподарської продукції.
2. Стан розвитку підприємства та механізм забезпечення оборотним капіталом підприємств в галузі переробки сільськогосподарської продукції.
3. Перспектива розвитку підприємництва та удосконалення управління оборотним капіталом на підприємстві.

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки

Дата видачі завдання 26 жовтня 2023 р.

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

_____ (підпис)

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

_____ (підпис)

Олена БОРСЕНКО

(прізвище та ініціали студента)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему «Підприємництво та його забезпечення оборотним капіталом в галузі переробки сільськогосподарської продукції» складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний текст магістерської роботи викладений на 86 сторінках друкованого тексту та містить 10 таблиць та 19 рисунків. Список використаних джерел містить 51 найменування та викладено на 6 сторінках.

Об'єктом дослідження є підприємницька діяльність та забезпечення оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд».

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти забезпечення оборотним капіталом суб'єктів підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції.

У першому розділі магістерської роботи розглядаються теоретичні основи підприємництва, зокрема економічна природа та значення підприємницької діяльності в галузі переробки сільськогосподарської продукції. Проаналізовано також економічну сутність і роль оборотного капіталу в забезпеченні безперервного виробництва і підвищення ефективності підприємств.

Другий розділ присвячений аналізу сучасного стану підприємництва у сфері агропереробки в Україні. Досліджено розвиток цього напрямку, зокрема в аспекті забезпечення підприємств оборотним капіталом, а також визначено основні фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємств.

Третій розділ зосереджений на перспективних напрямках удосконалення управління оборотним капіталом у підприємствах аграрної переробки.

Ключові слова: Підприємництво, оборотний капітал, аграрне підприємство, управління оборотними активами, економічна ефективність, фінансовий аналіз підприємства

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ	8
1.1. Економічна природа та значення підприємництва	8
1.2. Економічна сутність та роль оборотного капіталу в підприємстві	16
1.3. Показники ефективності використання оборотного капіталу підприємства	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕНOSTІ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ В ГАЛУЗІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	23
2.1. Оцінка розвитку підприємництва в Україні	23
2.2. Аналіз сучасного стану підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції та фактори впливу на нього	29
2.3. Аналіз ефективності використання та джерел фінансування оборотного капіталу ТОВ «Кернел-Трейд»	42
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	66
3.1. Перспективи розвитку підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції	66
3.2. Розробка рекомендацій щодо забезпечення оборотним капіталом ТОВ «Кернел- Трейд»	69
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сільське господарство є ключовою галуззю, яка забезпечує продовольчу безпеку і впливає на економічний розвиток багатьох країн. В галузі сільськогосподарської переробки існує потреба в оптимізації оборотного капіталу для більш ефективного використання ресурсів, що стає ще актуальнішим у контексті змін клімату та росту цін на сировину.

Дослідження цієї теми може сприяти збільшенню продуктивності, зниженню втрат та підвищенню сталості сільськогосподарської переробки. Підприємства в сфері сільськогосподарської переробки потребують достатнього забезпечення оборотним капіталом для впровадження інновацій, підвищення якості продукції і конкурентоспроможності на ринку. Таким чином, дослідження цієї теми може мати велике значення для розвитку сільськогосподарської переробки та підприємництва в цій сфері.

Об'єктом дослідження є підприємницька діяльність та забезпечення оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд».

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти забезпечення оборотним капіталом суб'єктів підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції.

Мета дослідження – розробка пропозицій щодо перспектив розвитку підприємництва в Україні та удосконалення управління оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд».

Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- Визначити економічну природу підприємництва та проведення аналізу теоретичних основ забезпечення оборотним капіталом підприємств.
- Проаналізувати стан забезпечення оборотним капіталом підприємств галузі переробки сільськогосподарської продукції в Україні на прикладі ТОВ «Кернел-Трейд».

- Визначити основні проблеми, з якими стикаються підприємства галузі переробки сільськогосподарської продукції, у сфері забезпечення оборотним капіталом.
- Розробити ефективні механізми забезпечення оборотним капіталом підприємств галузі переробки сільськогосподарської продукції та оцінити їх.

Методи дослідження. У роботі були використані спеціальні методи пізнання та загальнонаукові. Серед них можна виділити наступні:

- Аналіз, синтез, дедукція, індукція, систематизація та узагальнення науково-методичної літератури, збірників наукових праць, посібників, для дослідження теоретичних основ підприємництва та сутності забезпечення оборотним капіталом суб'єктів підприємства в галузі переробки сільськогосподарської продукції;
- Метод коефіцієнтного аналізу, збір фактів, вимірювання, спостереження, діагностування та порівняння дали змогу оцінити рівень ефективності управління оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд»;
- Описовий метод, групування, абстрактний аналіз, узагальнення та формалізація стали основою виявлення напрямків підвищення ефективності управління оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ

1.1. Економічна природа та значення підприємництва

Економічна природа і значення підприємництва охоплюють широкий спектр аспектів, які відіграють життєво важливу роль в економічному розвитку країн. Підприємництво пов'язане з виробництвом товарів і послуг, які мають цінність для споживачів. Підприємці об'єднують різні ресурси, такі як капітал, праця і технології для створення нових продуктів або послуг, що в свою чергу призводить до генерації доданої вартості. Значення підприємництва досліджували багато науковців, серед них є Адам Сміт, Давид Рікардо та інші (наведено в Таблиці 1.1).

При цьому підприємництво супроводжується ризиками, оскільки підприємці повинні приймати рішення в умовах невизначеності. Інвестуючи в нові ідеї, продукти або ринки, вони можуть досягти успіху або зіткнутися з невдачею. Підприємці також часто є джерелами інновацій, впроваджуючи нові технології, процеси та бізнес-моделі, які сприяють економічному розвитку та підвищенню продуктивності. Гнучкість підприємців дозволяє їм адаптуватися до швидко мінливих ринкових умов, що є вирішальним фактором для успіху.

Значення підприємництва проявляється в тому, що воно є ключовим чинником економічного зростання. Нові підприємства створюють робочі місця, приносять дохід, підвищують рівень життя населення. Малі та середні підприємства часто є основним джерелом зайнятості, допомагаючи знизити рівень безробіття. Конкуренція, яку розвивають підприємці, позитивно впливає на якість товарів і послуг, а також на ціни, надаючи споживачам більше вибору та підвищуючи їх добробут [21].

Крім того, багато підприємців прагнуть досягти соціальних цілей, таких як поліпшення умов життя, збереження навколишнього середовища та підтримка місцевих громад. Соціальне підприємництво, наприклад, фокусується на вирішенні соціальних проблем через бізнес-моделі. Інновації, які виникають у підприємницькому середовищі, часто призводять до нових технологій та рішень, які можуть трансформувати цілі галузі або економіки.

Таблиця 1.1 демонструє різноманітність підходів до визначення категорії «підприємництво» до початку ХХІ століття, відображаючи еволюцію поглядів на підприємницьку діяльність, її функції та соціально-економічну роль. Від економічної функції, пов'язаної з ризиком (Річард Кантільйон), до концепції підприємця як агента змін (К. Кент, Д. Секстон), ми можемо спостерігати, як розуміння підприємництва поступово розширювалося, включаючи елементи інновацій, творчості та особистої відповідальності.

Таблиця 1.1

Порівняння трактувань категорії «підприємництво» (до ХХІ ст)*

Автор / Джерело	Визначення підприємництва
Річард Кантільйон	Підприємництво є економічною функцією, що включає елемент ризику. Підприємець - це особа, яка купує засоби виробництва для виробництва продукції, не знаючи, за якими цінами вона буде продана.
Адам Сміт	Підприємець є власником, який діє в своїх інтересах, але через це сприяє ефективному задоволенню потреб суспільства. Він піклується про власні інтереси під час виробництва.
Давид Рікардо	Підприємець розглядається як звичайний капіталіст, який інвестує капітал для отримання прибутку.
Й. Шумпетер	Підприємець – новатор, який розробляє нові технології, здійснює нові комбінації. Підкреслює мінливість економічної функції підприємця (вона є такою тільки до тих пір, поки не перетвориться на рутину).

Автор / Джерело	Визначення підприємництва
Г.К. Гінс	Підприємництво – жива творча сила, властива самому підприємцю, його етика – це результат впливу середовища, сила, яка визначає напрямок діяльності підприємця і вибір їм тих чи інших засобів.
П. Друкер	Підприємець – людина, що використовує будь-яку можливість з максимальною вигодою.
І. Кірцнер	Розглядає підприємництво як арбітраж або як діяльність, що призводить до рівноваги (під рівновагою розуміє стан, в якому людина, що приймає рішення, виходить з того, що він знає рішення всіх інших людей)
К. Кент, Д. Секстон	Прогрес людства пояснювався багатьма засобами. Однак центральною в усіх цих теоріях стала фігура «агента змін»– сили, яка ініціює і здійснює матеріальний прогрес. Агентом змін в історії людства був – і цілком ймовірно, їм і залишиться – підприємець.
Р. Хизрич, Д. Тіммонс, Л. Смолл, О. Дінджі	Підприємництво – процес створення чогось нового, що володіє вартістю, а підприємець – людина, яка витрачає на це необхідні час і сили, бере на себе фінансовий, психологічний і соціальний ризик, отримуючи в нагороду гроші і задоволення досягнутих.

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [14, 15, 21, 28, 29].*

Таблиця 1.2 продовжує цю еволюцію в 21 столітті, відображаючи сучасні тлумачення підприємництва в законодавчих та академічних джерелах. Воно зосереджується на систематичній, ініціативній та ризикоорієнтованій діяльності, спрямованій на отримання прибутку, заснованій на незалежності та поєднанні інноваційного підходу до управління бізнесом.

Підприємництво виконує кілька загальних функцій, які колективно формують його сутність і значення в економіці. По-перше, підприємництво

має економічну функцію, яка передбачає ризик і невизначеність, оскільки підприємці приймають рішення про інвестиції у виробництво товарів і послуг, не знаючи заздалегідь, як будуть розвиватися ринкові умови. Це ризиковане середовище стимулює їх шукати нові можливості та оптимізувати ресурси.

Таблиця 1.2

Порівняння трактувань категорії «підприємництво» (XXI ст)*

Автор / Джерело	Визначення підприємництва
Закон України «Про підприємництво»	Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності.
Господарський кодекс України	Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку
Варналій З.С.	Підприємництво є – особливим типом господарювання, де головним суб'єктом є підприємець, який раціонально поєднує (комбінує) фактори виробництва та інноваційність. Оснований на власній відповідальності, організує і керує виробництвом з метою одержання доходу від підприємницької діяльності.
Дядін А.С., Прутська Т.Ю., Варга Н.І., Ключник А.В., Трунина І.М., Зянько В.В.	Підприємництво – це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції. Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, наданні послуг і зайняттю торгівлею та має на меті отримання прибутку

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [16, 9, 6, 14].

По-друге, підприємництво має організаційну функцію, оскільки поєднує різні ресурси - трудові, фінансові та матеріальні - для створення продуктів. Підприємці організують виробничі процеси, забезпечуючи ефективну взаємодію між усіма учасниками. Це призводить до більшої продуктивності і економії коштів.

Іншою важливою функцією є інноваційна функція, оскільки підприємництво стимулює розвиток нових технологій та методів виробництва. Підприємці впроваджують зміни в традиційні процеси шляхом впровадження інновацій, що підвищує конкурентоспроможність і створює нові ринки збуту.

Іншою ключовою функцією є функція формування капіталу, оскільки підприємці інвестують фінансові ресурси з метою отримання прибутку. Це призводить до накопичення капіталу, що, в свою чергу, сприяє економічному зростанню і розвитку.

Соціально-економічна функція підприємництва полягає у задоволенні потреб суспільства. У той час як підприємці керуються своїми інтересами, їх діяльність часто призводить до поліпшення добробуту населення шляхом створення нових робочих місць і підвищення якості товарів і послуг.

Не менш важливою є ресурсна функція, оскільки підприємництво забезпечує ефективне використання наявних ресурсів, сприяючи оптимізації виробництва. Підприємці вміло розподіляють знання, інформацію та фінанси, забезпечуючи стійкість та зростання своїх бізнес-структур.

Крім того, важливо підкреслити важливість різних видів підприємницької діяльності, оскільки кожен з них виконує специфічні завдання і робить свій внесок в економіку. Наприклад, виробниче підприємництво зосереджене на виробництві товарів, комерційне підприємництво - на їх розподілі, фінансове підприємництво - на управлінні капіталом, а інноваційне підприємництво - на впровадженні нових технологій. Така диверсифікація сприяє збалансованому економічному зростанню та підтримує ринкову стабільність. Детальна класифікація видів

підприємницької діяльності представлена в Таблиці 1.3, яка дає більш чітке розуміння їх специфіки та значення для економічного розвитку.

В цілому підприємництво - це багатогранне явище, яке охоплює економічні, організаційні, інноваційні, капіталістичні, соціально-економічні та ресурсні функції, що сприяють економічному розвитку та підвищенню якості життя в суспільстві.

Таблиця 1.3

Види підприємницької діяльності*

В залежності від форми власності			
Приватна	Державна	Комунальна	Колективна
В залежності від способу отримання прибутку			
Інтерпренерська (матеріальне виробництво, в результаті якого створюється товар)		Антрепренерська (посередницька діяльність по доведенню такого товару до споживача)	
В залежності від характеру товару			
Матеріальне виробництво (створення товару, робіт, послуг)		Нематеріальне виробництво (інтелектуальна власність)	
В залежності від обсягу річного прибутку та чисельності працюючих			
малий бізнес (до 50 працівників та дохід перевищує суму, еквівалентну 500 тис. євро)		середній бізнес	великий бізнес (понад 1000 працівників та дохід перевищує суму, еквівалентну 5 млн. євро)
В залежності від формальної ознаки			
Підприємницька діяльність з виробництва та реалізації товарів	Підприємницька діяльність з виконання робіт	Підприємницька діяльність з надання послуг	Комерційне підприємництво
В залежності від організаційно-правової форми			
Підприємницька діяльність без створення юридичної особи (просте підприємництво)		Підприємницька діяльність зі створенням юридичної особи (складне підприємництво):	
		<ul style="list-style-type: none"> - Унітарне - Корпоративне 	

*Джерело: складено автором на основі джерел [7, 29, 45, 48].

Організаційно-правові форми підприємництва характеризують правовий статус і порядок регулювання діяльності підприємства. Вони є основою відносин підприємця з державою, партнерами, споживачами, а також регулюють його відповідальність і права. До основних форм можна віднести форми, що зазначені на рисунку 1.1. Організаційно-правові форми підприємництва - це законодавчо визначені способи, якими підприємці структурують свою підприємницьку діяльність, вибираючи найбільш підходящий варіант виходячи з масштабу свого бізнесу, кількості засновників, рівня відповідальності, специфіки ринку. В Україні, як і в багатьох країнах, організаційно-правові форми підприємництва регулюються Господарським кодексом, Цивільним кодексом та іншими правовими рамками.

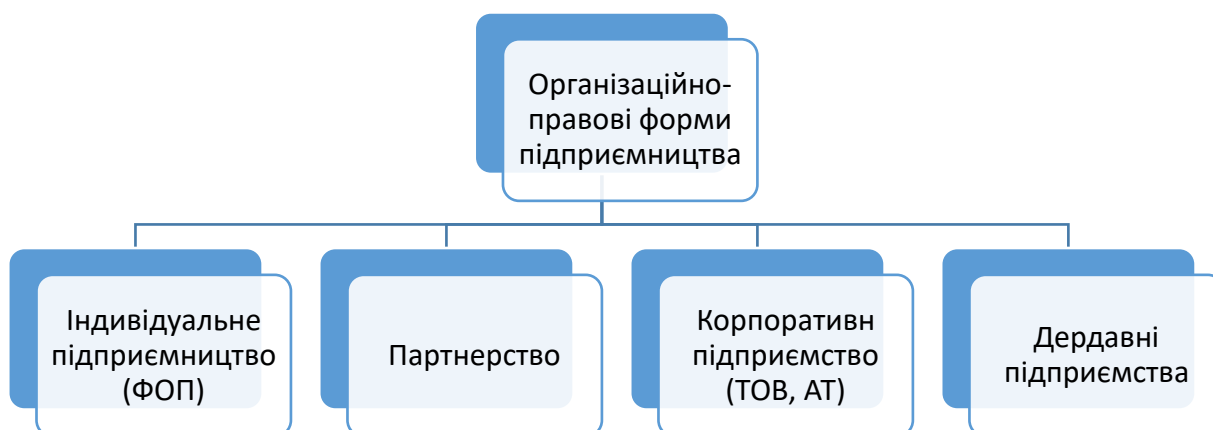

Рис. 1.1. Організаційно-правові форми підприємництва*

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [2, 8]

Серед основних організаційних форм підприємництва є приватні підприємці, партнерства та корпоративні структури. ФОП - це фізична або фізична особа-підприємець (в Україні її часто називають ПП), яка здійснює свою діяльність самостійно та бере на себе повну відповідальність за результати діяльності. Це найпростіша форма для реєстрації, вимагає менш

складної звітності і, як правило, підходить для малого бізнесу, що працює на місцевому рівні з обмеженими ресурсами.

Партнерство - це бізнес-форми, які об'єднують кількох осіб, які об'єднують ресурси, знання та капітал для досягнення спільної мети. Партнерства класифікуються як загальні партнерства і обмежені партнерства. В цілому, всі партнери несуть повну відповідальність за діяльність бізнесу. Обмежені партнерства, однак, включають як загальних партнерів (які керують бізнесом і мають повну відповідальність), так і обмежених партнерів (які мають обмежену відповідальність і, як правило, не беруть участь у повсякденному управлінні). Ця форма дозволяє ефективно управляти, але вимагає координації між партнерами.

Корпоративні структури (такі як товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства) є більш складними юридичними особами, що дозволяє членам обмежити свою відповідальність, захищаючи таким чином свої особисті активи. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) особливо популярне для малого та середнього бізнесу завдяки відносно гнучким вимогам до стартового капіталу та більш простим структурам управління. Акціонерні товариства (АТ), особливо публічні, добре підходять для великих підприємств, які прагнуть залучити капітал шляхом випуску акцій.

Організаційно-правові форми підприємництва визначають правовий статус бізнесу, впливаючи на його податкові зобов'язання, фінансову відповідальність, структуру управління та відповідальність перед третіми особами. Ця структура дозволяє підприємцям вибрати форму, яка найкраще відповідає їх ринковим потребам, юридичним зобов'язанням та наявним ресурсам. Ця гнучкість допомагає узгодити бізнес-модель з вимогами ринку та вимогами законодавства, сприяючи зростанню та стійкості.

1.2. Економічна сутність та роль оборотного капіталу в підприємстві

Оборотний капітал є важливим фактором успішної діяльності підприємства. Він складається з грошових коштів та інших активів, які використовуються для забезпечення повсякденної діяльності підприємства. Оборотний капітал утримується на рахунках підприємства в банку, оплачується за запаси сировини, матеріалів, готової продукції та ін.

В Україні згідно з новими стандартами бухгалтерського обліку, а саме П(С)БО 2 [32] визначено, що «оборотні активи - гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу».

Економічна природа оборотного капіталу полягає в тому, що він забезпечує підприємству можливість здійснювати операції з виробництва та реалізації продукції, що необхідні для забезпечення життєдіяльності підприємства. Крім того, оборотний капітал допомагає підприємствам зберігати своє місце на ринку, розширювати асортимент продукції та збільшувати обсяги виробництва.

Основні задачі управління оборотним капіталом за Проскуріною Н. [43]:

- 1) визначення обґрунтованої потреби в оборотних активах, необхідної для здійснення безперебійності процесів постачання, виробництва і реалізації продукції;
- 2) оптимізація обсягу і структури оборотних активів;
- 3) організація поточного і перспективного управління оборотними активами, що забезпечує заданий рівень платоспроможності та фінансової стійкості;
- 4) підвищення ефективності використання оборотних активів.

Поддєрьогін А. [42] не виділяв загальних завдань управління оборотним капіталом. Проте він визначив завдання управління окремими видами обігових коштів:

- управління запасами;
- управління дебіторською заборгованістю;
- управління обсягами готової продукції та ін.

Ключовим фактором успіху в управлінні оборотним капіталом є точне прогнозування потреби в коштах та інших ресурсах. Це можна зробити шляхом аналізу фінансової звітності та збору статистичних даних про попит на товари та послуги. Додатково можна використовувати спеціальні програми для управління оборотним капіталом, які дозволяють автоматизувати процеси та забезпечують більш точний прогноз.

За словами Є. Носової [33] проведення аналізу фінансового стану, зокрема і аналізу управління оборотного капіталу, дозволяє впливати на поточний стан та тенденції розвитку підприємства, визначати обсяги та напрями діяльності, ключові фактори зростання та прогнозувати їх вплив на основні параметри діяльності, що дозволить підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

У процесі виробничої і фінансової діяльності підприємства заінтересовані у збереженні та ефективному використанні власних оборотних коштів. Збереження досягається за рахунок, по-перше, їх спрямування на придбання потрібних виробничих запасів, які використовуватимуться у виробничому процесі, а не осідатимуть на складі. По-друге, за рахунок недопущення використання оборотних коштів не за призначенням.

Ефективність використання забезпечується насамперед високим рівнем обіговості. Чим вищий рівень обіговості, тим менше коштів потрібно для забезпечення виробничого процесу. Обіговість визначається терміном між вкладанням коштів та їх поверненням у складі виручки від реалізації [35].

Оборотний капітал є дуже важливим для функціонування будь-якого підприємства. Основне значення оборотного капіталу полягає в тому, що він

забезпечує необхідний рівень ліквідності підприємства і його здатність до виконання своїх фінансових зобов'язань. При нестачі оборотного капіталу підприємство може стикнутися з проблемами оплати постачальникам, зарплати працівникам та іншим видам витрат, що призведе до порушення виробничого процесу. З іншого боку, надмірна кількість оборотного капіталу може призвести до збільшення витрат на утримання запасів та зниження ефективності використання грошових коштів.

Управління оборотним капіталом, для підвищення рівня прибутковості підприємства, на думку Швидкої О., є безперервним процесом дії на кожен його елемент. Так співвідношення оборотних коштів, що перебувають у сфері виробництва й у сфері обігу, є неоднаковим у різних галузях економіки України [50]. Оборотний капітал забезпечує наявність необхідних запасів сировини, матеріалів та готової продукції, що дозволяє підприємству без перерв виробляти продукцію або надавати послуги.

Дробошевська Т. та Фільштейн Л. зазначають, що оборотний капітал забезпечує ліквідність підприємства, тобто наявність достатнього рівня оборотного капіталу дозволяє підприємству без перебільшення участі сторонніх інвесторів підтримувати поточні фінансові зобов'язання, такі як оплата рахунків постачальникам і податкових зобов'язань. Мова йде про здатність оборотного капіталу швидко трансформуватися в грошові засоби, не виділяючи ні матеріально-речову складову, ні вартісну [12].

Один із головних інструментів управління оборотним капіталом є управління запасами, так як за Є. Брігхем, запаси – це найбільш істотна частина операцій [4]. Зменшення запасів до оптимального рівня дозволяє зменшити витрати на їх утримання та уникнути простоїв у виробництві. Важливо також правильно організувати процес продажу товарів та оплату за них, щоб забезпечити надходження коштів якомога швидше.

Оборотні активи з позиції управління мають як позитивні особливості, так і недоліки. Це питання досліджував Бланк І. [3]. Згідно з його теорією

серед позитивних особливостей оборотних активів можна визначити наступні:

- легкість управління;
- здатність швидко пристосовуватись до змін фінансового і товарного риків;
- високий ступінь структурної трансформації;
- висока ліквідність.

Оборотні активи мають і свої недоліки:

- виробничі запаси у всіх їхніх формах піддаються постійним втратам у зв'язку з природними збитками;
- частина оборотних активів, що знаходиться в грошовій формі та в формі дебіторської заборгованості піддана втраті вартості внаслідок впливу інфляції;

Виділимо фактори, що ускладнюють управління оборотними активами, згідно з Дж. Смітом [44], до яких відносяться:

1. Галузева специфіка значно впливає на управління оборотними активами, оскільки підприємства різних галузей промисловості (і навіть підприємства однієї і тієї ж галузі) мають неоднакові потреби в оборотних активах, мають різні можливості в залученні кредитних ресурсів і т. ін.

2. В умовах інфляції вартість виробництва будь-якої продукції згодом зростає. На той час, коли підприємство дістане грошові кошти від більш ранніх продажів, вартість виробництва більш пізньої за часом продукції зростає. Крім того, в умовах інфляції багато підприємств створюють солідні запаси сировини і матеріалів, щоб не переплачувати за них після чергового підвищення цін.

3. Стан кон'юнктури ринку також впливає на управління оборотними активами. Так, при зростаючому і високо конкурентному ринку, щоб не залишитися без товару для якнайшвидшого постачання споживачеві необхідно підтримувати запаси готової продукції на розумному рівні. Нарощування обороту звичайно приводить до збільшення дебіторської

заборгованості підприємства, оскільки конкуренція змушує продавця залучати споживачів все більш вигідними умовами комерційного кредиту.

Отже, ефективне управління оборотним капіталом на підприємстві дозволяє забезпечити стабільну роботу та високу прибутковість. Для досягнення цього мети необхідно контролювати рух грошових коштів, оптимізувати запаси та правильно організувати процеси продажу та оплати. Керівництво повинне ретельно вивчити особливості свого виробництва та ринку, щоб забезпечити належний рівень оборотного капіталу, який дозволить підприємству ефективно функціонувати і залишатися конкурентоспроможним.

1.3. Показники ефективності використання оборотного капіталу підприємства

Ефективність використання оборотного капіталу компанії може бути значно підвищена за рахунок прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Як показано на схемі на рисунку 1.2., оборотний капітал поділяється на сферу виробництва та сферу обігу, кожна з яких має свої унікальні складові. У сфері виробництва оборотний капітал складається з виробничих запасів, незавершеного виробництва та витрат майбутніх періодів [13], тоді як у сфері обігу він включає готову продукцію на складі або в очікуванні відвантаження, грошові кошти на рахунках та в касі, а також дебіторську заборгованість. Для ефективного управління оборотним капіталом важливими є декілька фінансових коефіцієнтів, пов'язаних з ліквідністю, платоспроможністю, прибутковістю та оборотністю [19].

Показники ліквідності мають вирішальне значення для оцінки здатності компанії виконувати короткострокові зобов'язання, що безпосередньо пов'язано з ефективним управлінням грошовими коштами та майже ліквідними активами. Такі показники, як коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності (також відомий як кислотний тест), співвідношення грошових

коштів до активів та проміжний коефіцієнт покриття, дають уявлення про наявність ліквідних активів для покриття негайних зобов'язань. Ці показники допомагають управляти сферою обігу оборотного капіталу, гарантуючи, що грошових коштів та дебіторської заборгованості достатньо для виконання короткострокових зобов'язань компанії, не покладаючись на запаси або інші менш ліквідні оборотні активи [33].

Показники платоспроможності оцінюють довгострокову фінансову стабільність компанії та її здатність працювати без надмірної боргової залежності. Такі коефіцієнти, як коефіцієнт автономії, відношення чистого боргу до EBITDA та покриття необоротних активів власним капіталом, допомагають зрозуміти структуру капіталу компанії. Ці показники особливо важливі у виробничій сфері, де стабільний фінансовий фундамент дозволяє здійснювати постійні інвестиції в основні фонди та довгострокові проекти, тим самим зменшуючи залежність від зовнішнього фінансування [40].

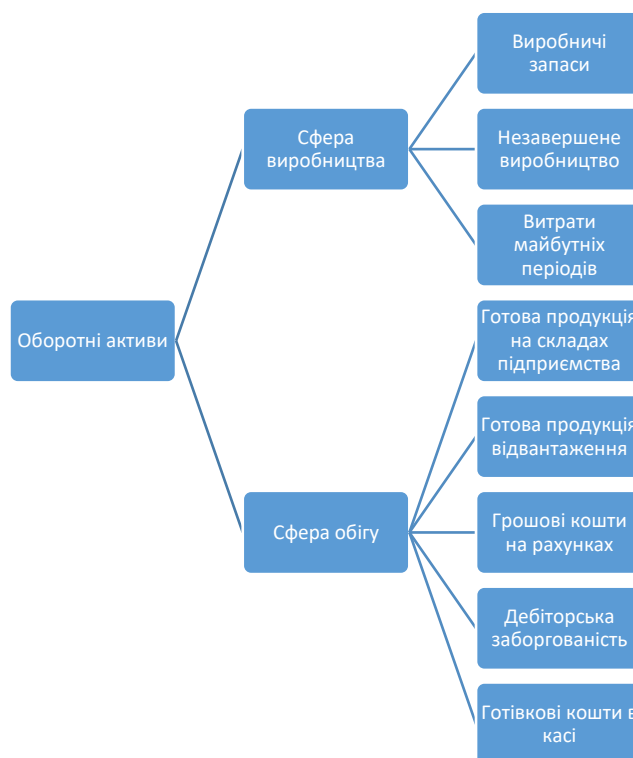

Рис. 1.2. Структура оборотних активів підприємства*

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [10, 13, 30].

Показники прибутковості відображають здатність підприємства генерувати прибуток на свої активи, власний капітал та операційні витрати. Такі показники, як рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність оборотних активів (RCA) та маржа чистого прибутку (NPM) показують, наскільки ефективно капітал та активи компанії сприяють підвищенню прибутковості. Додаткові показники, такі як валова маржа та рентабельність операційних витрат, дають додаткове уявлення про ефективність витрат [20]. Ці показники прибутковості є життєво важливими як для сфери виробництва, так і для сфери обігу, оскільки вони допомагають оптимізувати витрати, покращити управління запасами та забезпечити ефективне використання грошових ресурсів.

Показники оборотності вимірюють, наскільки ефективно компанія використовує свої активи та оборотний капітал для отримання прибутку. Такі показники, як загальна оборотність активів, оборотність оборотного капіталу та оборотність дебіторської заборгованості, показують швидкість, з якою активи перетворюються на продажі або грошові кошти [11]. Високі показники оборотності свідчать про ефективне управління активами, що є особливо цінним у сфері обігу, де швидкий грошовий потік та швидка інкасація дебіторської заборгованості можуть значно покращити ліквідність та зменшити залежність від зовнішнього фінансування.

Отже, аналіз цих фінансових показників забезпечує комплексний підхід до управління оборотним капіталом. Коефіцієнти ліквідності та оборотності забезпечують ефективне використання грошових потоків та активів у короткостроковій перспективі, тоді як показники платоспроможності підтримують довгострокову стабільність, а показники рентабельності вимірюють внесок різних елементів капіталу у фінансовий успіх. Приймаючи обґрунтовані управлінські рішення на основі цих показників, компанії можуть оптимізувати використання оборотного капіталу, підвищуючи операційну гнучкість та фінансову стійкість.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ В ГАЛУЗІ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1. Оцінка розвитку підприємництва в Україні

Загальні тенденції розвитку підприємництва в Україні свідчать як про стабільність, так і про зрушення в ландшафті суб'єктів господарювання за останні роки. Спостерігаючи динаміку з 2019 по 2023 рр. на рисунку 2.1, стає очевидним, що кількість суб'єктів господарювання продемонструвала відносно узгоджені закономірності з деякими помітними коливаннями, особливо в сегментах фізичних осіб-підприємців (Фізичні особи - підприємці) та компаній (Підприємства).

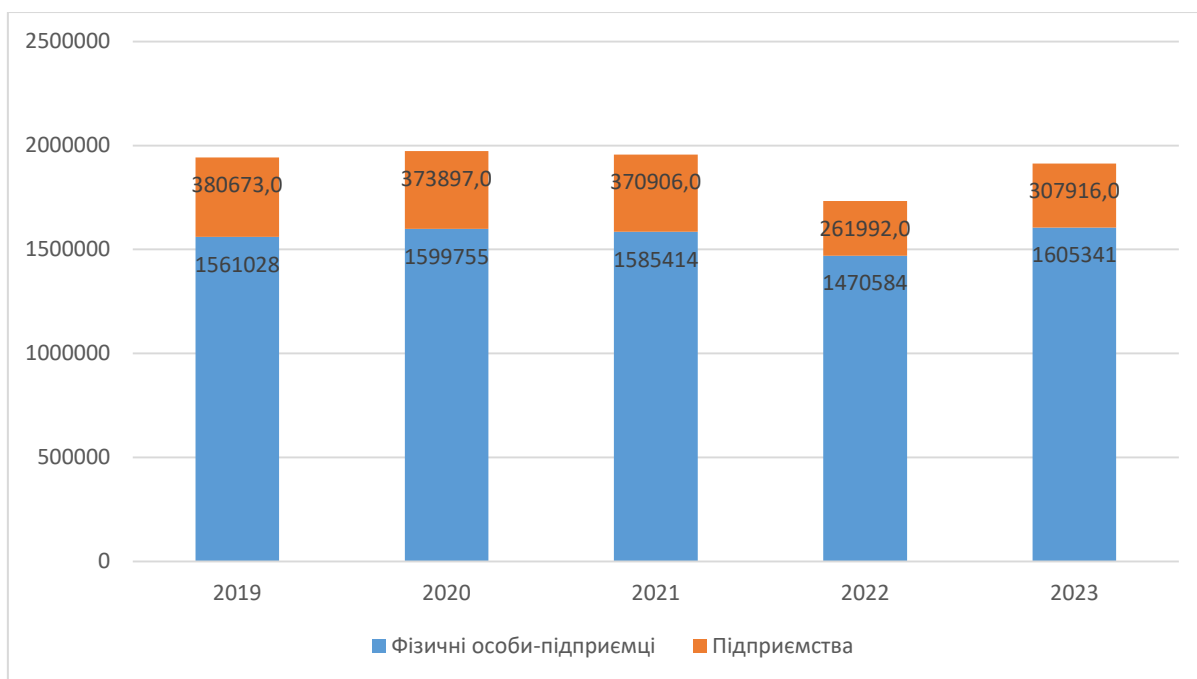

Рис. 2.1. Кількість суб'єктів господарювання в Україні за період 2019-2023 рр., одиниць

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

У 2019 р. дані свідчать, що в Україні активно працює 1 561 028 фізичних осіб-підприємців та 380 673 компанії. Цей розподіл свідчить про сильну присутність індивідуальних підприємців як основних чинників

ділової активності, при цьому компанії відіграють меншу, але все ще значну роль.

До 2020 р. невелике зростання спостерігається в обох категоріях: індивідуальні підприємці зросли приблизно до 1 599 755, а кількість компаній також зросла до 373 897. Це говорить про період економічної стабільності, коли підприємництво або заохочувалося сприятливими умовами, або підтримувалося, незважаючи на зовнішні виклики.

У 2021 р. відбулося граничне зменшення індивідуальних підприємців, при цьому кількість знизилася до 1 584 114, тоді як компанії трохи знизилися до 370 906. Ця стабільність може означати, що загальний підприємницький клімат залишається стійким, незважаючи на можливий економічний тиск або невизначеність.

Помітний спад спостерігається в 2022 р., особливо серед компаній, який знизився до 261 992. Окремі підприємці також побачили скорочення, досягнувши 1 470,584. Цей період відображає потенційний вплив більш широк економічних або геополітичних факторів, таких як ескалація конфліктів, що впливають на Україну. Зниження суб'єктів господарювання може свідчити про виклики в підприємницькому середовищі, з підвищеними ризиками або бар'єрами для бізнес-операцій.

У 2023 р. спостерігається часткове відновлення кількості компаній, збільшившись до 307 916, тоді як індивідуальні підприємці трохи збільшуються до 1 605 341. Цей відсоток передбачає потенційну адаптацію до нових економічних умов або поліпшення підтримки відновлення бізнесу. Незважаючи на виклики, з якими стикається 2022 року, підприємництво в Україні, схоже, йде шляхом стійкості та поступового відновлення.

В цілому дані відображають як стабільність, так і адаптивність бізнес-середовища України. Значна присутність індивідуальних підприємців свідчить про їх критичну роль у підтриманні економічної діяльності навіть у неспокійні часи. Тим часом коливання кількості компаній підкреслюють

різну здатність великих суб'єктів господарювання орієнтуватися та реагувати на зміну економічних ландшафтів.

Наведені дані на рисунку 2.2 відображають обсяг реалізованої продукції, товарів та послуг в Україні з 2019 по 2023 рр., що вимірюється мільйонами гривень. Цей показник демонструє фінансовий внесок двох видів суб'єктів господарювання: фізичних осіб-підприємців (Фізичні особи - підприємці) і компаній (Підприємства). За цей п'ятирічний період спостерігаються помітні тенденції і зрушення, особливо в обсягах продажів, віднесених до кожної категорії.

У 2019 р. компанії заробили близько 984,106 млн грн продажів, тоді як фізичні особи-підприємці внесли меншу частку близько 88,438 млн грн. Цей розподіл свідчить про те, що компанії були основними учасниками загального обсягу продажів в економіці, демонструючи їх більш значний фінансовий вплив щодо індивідуальних підприємців. Дані показують виражену різницю в обсязі продажів між цими двома групами, причому компанії ведуть економічний випуск.

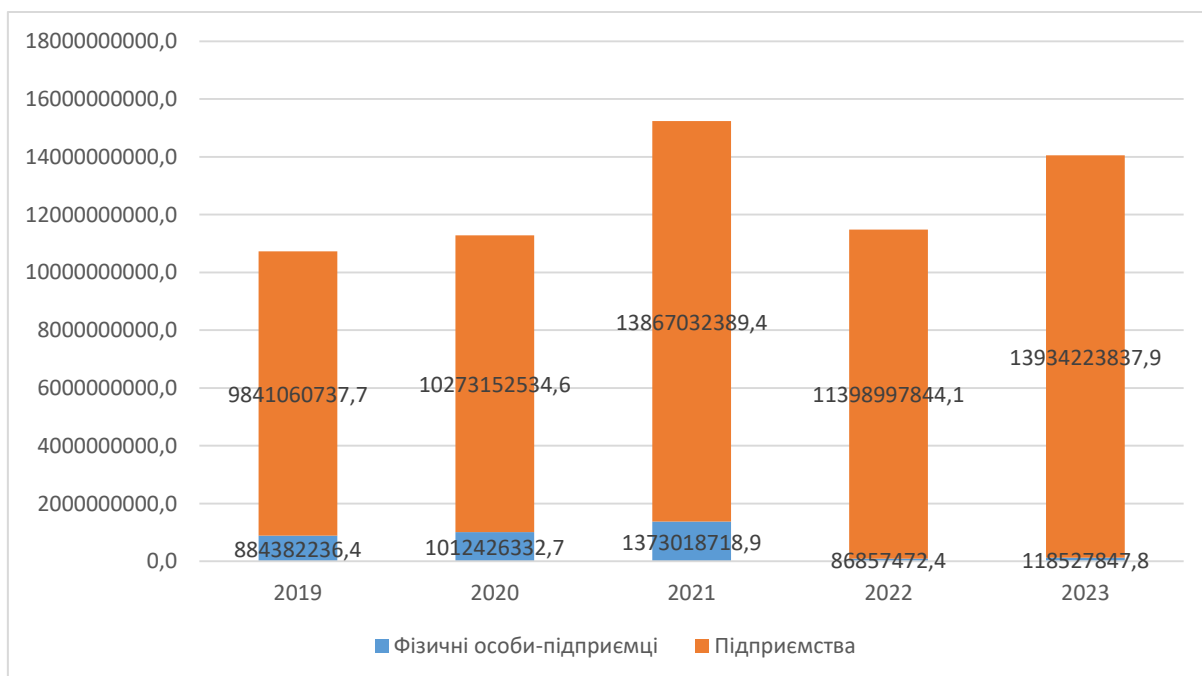

Рис. 2.2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) в Україні за період з 2019 по 2023 рр., млн. грн

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

До 2020 року спостерігалось скромне зростання обсягів продажів для обох категорій. Компанії повідомили про зростання до 1 027 315 млн грн, тоді як фізичні особи-підприємці також спостерігали зростання продажів, досягнувши 101 242 млн грн. Це зростання в обох сегментах може вказувати на період економічного розширення або відновлення, при цьому бізнес-діяльність переживає поштовх, потенційно через сприятливі ринкові умови або підтримку політики зростання бізнесу.

Значне збільшення обсягу продажів відбулося в 2021 р., зокрема для компаній, продажі яких зросли до 1 386 703 млн грн. Фізичні особи-підприємці також зазнали істотного зростання, досягнувши 137 301 млн. грн. Цей сплеск у 2021 р. вказує на період економічного піку, коли попит на продукцію, товари та послуги, ймовірно, посилювався, що призвело до збільшення обсягів продажів. Цей рік ознаменувався найвищим внеском як компаній, так і індивідуальних підприємців, що відображає сильну економічну активність.

Однак у 2022 р. відбулося зниження обсягів продажів для обох типів суб'єктів господарювання. Компанії повідомили про падіння до 1 138 999 млн грн, а фізичні особи-підприємці побачили зниження продажів до 86 857 млн грн. Це зниження можна пояснити різними економічними проблемами, включаючи вплив геополітичної напруженості та потенційні збої в бізнес-операціях по всій країні. Такий зовнішній тиск, ймовірно, вплинув на загальний попит і продуктивність, що призвело до зниження обсягів продажів.

У 2023 р. дані свідчать про часткове відновлення, особливо для компаній, які зафіксували обсяг продажів в 1 394 223 млн грн, наблизившись до пікових рівнів 2021 року. Окремі підприємці також побачили деяке відновлення, продажі зросли до 118 527 млн грн. Цей відсоток передбачає можливу адаптацію до складного середовища і поступове відновлення стабільності ринку. Компанії, зокрема, продемонстрували стійкість,

відновивши сильні позиції продажів, незважаючи на недавні збої, в той час як окремі підприємці також сприяли відновленню, хоча і в меншій мірі.

Структура обсягу виробництва (товарів і послуг) за видами економічної діяльності в Україні показує деякі зрушення в період з 2019 по 2023 рр.. Ці зміни підкреслюють зростаючий внесок різних секторів в економіку, що, ймовірно, відображає відповіді на внутрішні та міжнародні економічні виклики.

В обидва роки оптова і роздрібна торгівля, поряд з ремонтом автотранспортних засобів, є найбільшим сектором, що становить 33% від обсягу виробництва в 2019 р. (рис. 2.3) і зберігає таку ж частку в 2023 р. (рис. 2.4). Ця послідовність вказує на те, що торгівля залишається наріжним каменем економіки України, можливо, через сильний споживчий попит і стійкий сектор роздрібної торгівлі. Стійка висока частка в цьому секторі говорить про стабільність у внутрішній торговельній діяльності.

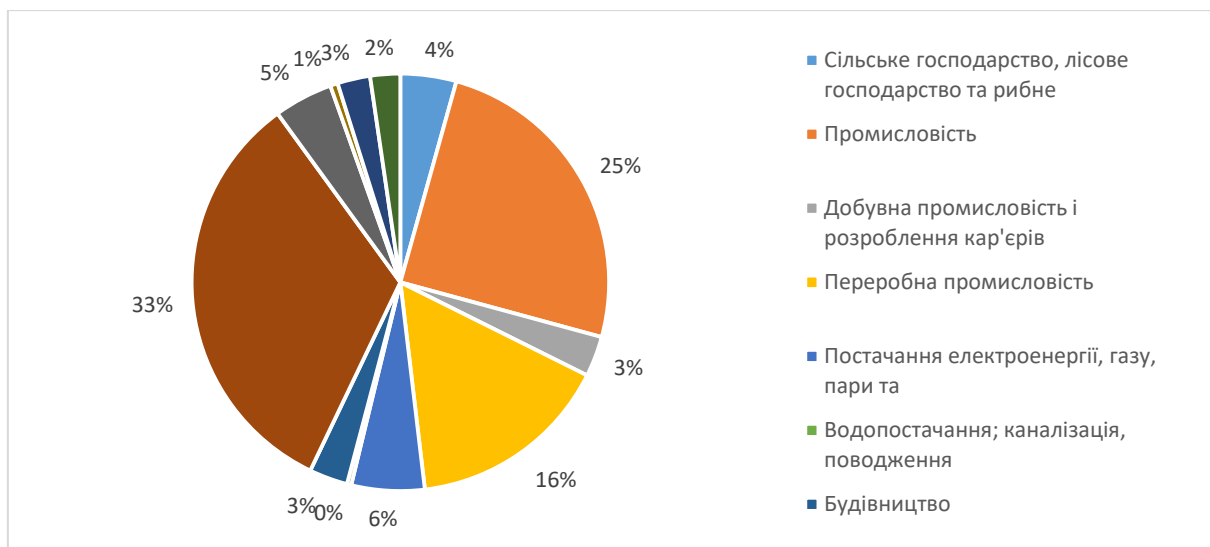

Рис. 2.3. Структура обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання за видами економічної діяльності в Україні у 2019 р., %

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

Промисловий сектор також зберіг значну частку, трохи збільшившись з 25% у 2019 р. до 26% у 2023 р.. Це незначне зростання може свідчити про деяке промислове розширення або збільшення виробничих потужностей,

хоча темпи зростання скромні. Незважаючи на бурхливе економічне середовище, промисловість залишається критичним сектором, ймовірно, підтримуючи як внутрішні потреби, так і експорт.

Переробна промисловість, з іншого боку, показує зниження свого внеску, знизившись з 16% у 2019 р. до 14% у 2023 р.. Це зниження може вказувати на проблеми в виробничому секторі, потенційно через порушення ланцюгів поставок, збільшення виробничих витрат або скорочення попиту. Скорочення частки виробництва може відображати більш широкі проблеми, що стоять перед українським виробничим бізнесом в останні роки.

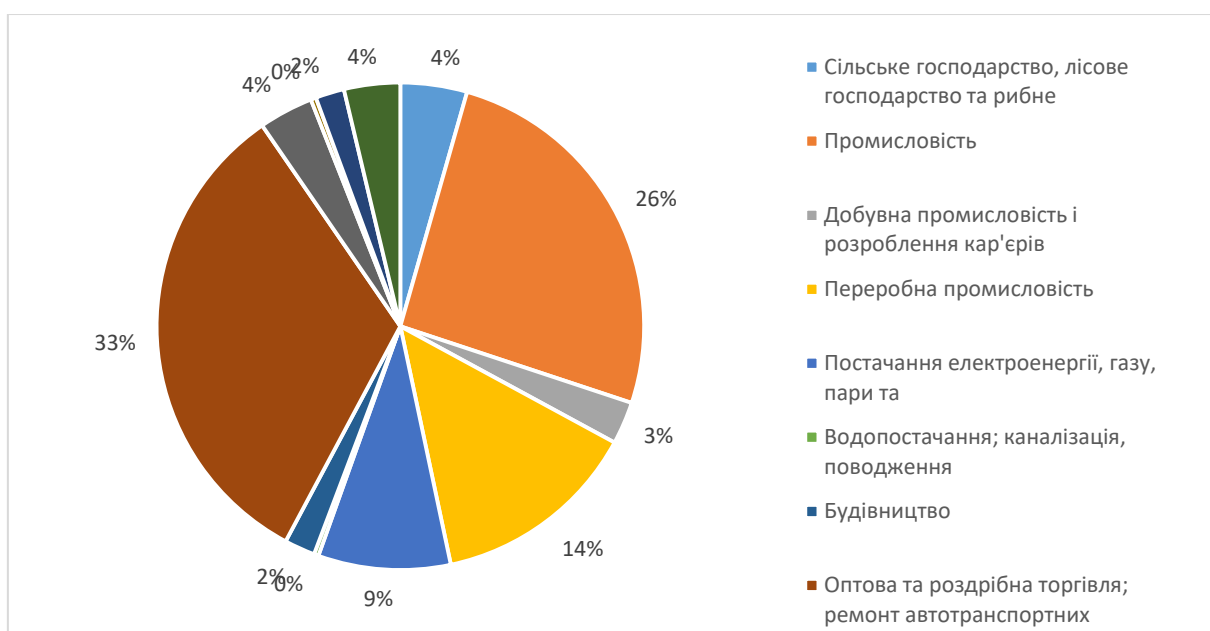

Рис. 2.4. Структура обсягу виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання за видами економічної діяльності в Україні у 2023 р., %

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

У секторі енергопостачання (Постачання електроенергії, газу, партия) спостерігалось помітне зростання - з 6% у 2019 р. до 9% у 2023 р.. Це зростання передбачає посилення уваги до виробництва та розподілу енергії, що може бути відповіддю на підвищені потреби в енергії, інвестиції в інфраструктуру або зміни в енергетичній політиці. Розширення цього сектора може відображати зусилля зі зміцнення енергетичної незалежності України або вирішення зростаючого внутрішнього попиту.

Сектор перевезень, складування та поштового зв'язку дещо скоротився з 5% у 2019 р. до 4% у 2023 р.. Це зниження може бути пов'язане з логістичними проблемами, змінами торгових шляхів або збоями, викликаними регіональними конфліктами. Однак транспорт залишається важливим сектором, підтримуючи як внутрішню логістику, так і міжнародну торгівлю.

Сільське господарство, лісове господарство та рибальство залишалися стабільними на рівні 4% у 2019 та 2023 рр.. Ця послідовність свідчить про постійну роль сільського господарства в економіці України, виробництво, ймовірно, зосереджено на задоволенні як внутрішніх, так і експортних потреб. Аграрний сектор України залишається життєво важливим, хоча його частка щодо інших секторів не розширилася.

Фінанси та страхування показали зростання з 2% у 2019 р. до 4% у 2023 р., подвоївши свою частку. Це зростання може відображати збільшення фінансової активності, можливо, у відповідь на економічні проблеми та зростаючу потребу у фінансових послугах, таких як кредити, страхування та рішення для управління ризиками. Це зростання може свідчити про зміцнення фінансового сектора, що відіграє більшу роль у підтримці бізнесу та фізичних осіб.

Будівництво дещо знизився з 3% у 2019 р. до 2% у 2023 р.. Це зниження може означати скорочення будівельної діяльності, потенційно під впливом економічної невизначеності або зміни інвестиційних пріоритетів. Нижня частка може відображати уповільнення розвитку інфраструктури або нерухомості протягом останніх років.

2.2. Аналіз сучасного стану підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції та фактори впливу на нього

Сучасний стан підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції в Україні формується поєднанням можливостей та викликів, які відображають більш широкі економічні

тенденції, технологічні досягнення та структурні бар'єри всередині країни. Переробка сільськогосподарської продукції, що охоплює все: від виробництва продуктів харчування до біопалива та іншої сільськогосподарської продукції з доданою вартістю, є критичною галуззю з значним потенціалом для зростання. Однак на розвиток сектора впливають різні фактори, такі як доступ до фінансування, доступ до ринку, інфраструктура та регуляторні умови.

Одним з ключових драйверів підприємництва в цьому секторі є зростання світового попиту на українську сільськогосподарську продукцію. Україна, відома своїми родючими ґрунтами та сприятливим кліматом, є великим виробником зернових, олійних та інших первинних сільськогосподарських товарів. Переробка цих сировинних продуктів всередині країни пропонує значний потенціал для збільшення вартості, підвищення експортного потенціалу та отримання більш високих прибутків. Підприємці в цій галузі можуть отримати вигоду від перетворення сировини сільськогосподарської продукції в готову або напівфабрикати, які мають більшу привабливість ринку і отримати більш високі ціни. Однак цей попит також вимагає інвестицій у передові переробні підприємства, логістику та системи контролю якості для задоволення міжнародних стандартів.

Інвестиційні та фінансові можливості мають вирішальне значення для зростання сільськогосподарського переробного підприємництва в Україні. Малі та середні підприємства (МСП), які є основою цієї галузі, часто стикаються з проблемами у забезпеченні необхідного капіталу для обладнання, технологій та інфраструктури. Хоча державні програми та міжнародні фонди розвитку все частіше надають фінансову підтримку, багато підприємців все ще борються з високими процентними ставками та обмеженим доступом до довгострокових кредитів. Цей дефіцит фінансування обмежує інновації, зменшує виробничі потужності та перешкоджає конкурентоспроможності малого бізнесу проти великих корпорацій, які можуть використовувати економіку масштабу.

Ще одним важливим фактором є інфраструктура. Надійне транспортування, складські приміщення та ефективні ланцюги поставок необхідні для переробки сільськогосподарської продукції. У багатьох сільських районах України відсутня інфраструктура, необхідна для підтримки масштабних або високоефективних процесингових операцій, і це особливо складно для підприємців у віддалених регіонах. Інвестиції в логістику та сільську інфраструктуру необхідні для поліпшення ланцюжка поставок і зниження виробничих витрат, що робить українську перероблену сільськогосподарську продукцію більш конкурентоспроможною на світових ринках.

Нарешті, впровадження інновацій та технологій має вирішальне значення для конкурентоспроможності сектора. Сучасні переробні потужності та практики можуть значно підвищити продуктивність, якість та рентабельність. Однак обмежений доступ до передових технологій і дефіцит кваліфікованої робочої сили в сільській місцевості часто обмежують продуктивність. Зусилля з впровадження нових технологій разом з навчальними програмами та передачею знань можуть значно підвищити ефективність переробки сільськогосподарської продукції та створити нові можливості для українських підприємців.

Багато сільськогосподарських переробних підприємств України борються з застарілими технологіями та обладнанням, що обмежує їх здатність ефективно конкурувати. Малі та середні підприємства, зокрема, часто не мають доступу до сучасних технологій виробництва, які могли б підвищити ефективність та якість продукції. Цей недолік впливає на здатність цих підприємств задовольняти потреби ринку, особливо коли мова йде про експорт до Європейського Союзу, де стандарти якості є високими та жорсткими.

Доступ до фінансування - ще один ключовий виклик у цьому секторі. Багато переробних підприємств стикаються з труднощами у забезпеченні оборотних коштів через обмежений доступ до кредитів та інвестицій. Високі

процентні ставки, економічна нестабільність і відсутність спеціалізованих програм фінансової підтримки ускладнюють отримання цими підприємствами необхідного фінансування. В результаті, багато компаній обмежені в своїй здатності розширювати діяльність і модернізувати свої об'єкти.

Значну роль відіграє і регуляторне середовище. Власники бізнесу часто стикаються зі складними адміністративними процедурами, які створюють додаткові бар'єри. Процес отримання необхідних дозволів та дотримання нормативних актів, пов'язаних з переробкою сільськогосподарської продукції, може бути складним, особливо через відсутність прозорості та, часом, надмірну бюрократію. Ці регуляторні перешкоди уповільнюють зростання переробного сектору та обмежують доступ як до місцевих, так і до міжнародних ринків.

Регуляторне середовище для галузі переробки сільськогосподарської продукції в Україні є складним і суттєво впливає на операційну динаміку бізнесу в цій галузі. Різні закони, правила та державна політика розроблені для забезпечення безпеки харчових продуктів, захисту навколишнього середовища та чесної конкуренції, але вони також представляють проблеми, які можуть перешкоджати зростанню сектора.

Однією з основних складових нормативно-правової бази є законодавство про безпеку харчових продуктів. Україна працює над тим, щоб узгодити свої стандарти безпеки харчових продуктів з стандартами Європейського Союзу, особливо після Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р.. Це узгодження вимагає від сільськогосподарських переробних компаній дотримуватися суворих норм щодо якості продукції, маркування та гігієнічних норм. Хоча ці заходи є важливими для забезпечення безпеки споживачів та підвищення загальної якості продукції, вони можуть бути обтяжливими для невеликих підприємств, які можуть не мати ресурсів та досвіду для орієнтації на складні вимоги до відповідності.

Крім того, регуляторне середовище включає різні дозвільні та дозвільні процеси, які бізнес повинен пройти, щоб працювати на законних підставах. Складність і тривалість цих процесів може бути значним стримуючим фактором для інвестицій і може призвести до затримок у реалізації проекту. Для багатьох підприємців навігація по бюрократичному ландшафту може бути складним завданням, що призводить до невизначеності та розчарування. Оптимізація цих процесів та зменшення адміністративного навантаження може покращити загальний бізнес-клімат та стимулювати інвестиції в сектор.

Для покращення регуляторного середовища важливо, щоб український уряд вів діалог із зацікавленими сторонами галузі. Сприяючи співпраці між державним і приватним секторами, уряд може краще зрозуміти проблеми, з якими стикаються переробні підприємства сільського господарства, і працювати над створенням більш сприятливої нормативної бази. Це може включати спрощення процесів комплаєнсу, надання більш чітких рекомендацій щодо безпеки харчових продуктів та екологічних норм, а також надання податкових стимулів для стимулювання інвестицій.

Оподаткування є ще одним критичним аспектом регуляторного середовища, яке впливає на переробку сільськогосподарської продукції. Податкова система в Україні може бути складною, з різними податками, застосовними до різних аспектів діяльності. Високі податкові ставки і часті зміни податкового законодавства можуть створити нестабільне середовище, що ускладнить для бізнесу планування на майбутнє. Крім того, відсутність чітких рекомендацій щодо податкових пільг для переробки сільськогосподарської продукції може стримувати інвестиції, оскільки потенційні інвестори можуть бути невпевненими щодо довгострокової життєздатності своїх прибутків.

Крім того, виконання нормативних актів може суттєво відрізнятись в різних регіонах України. Непослідовне застосування законів може призвести до нерівномірного ігрового поля, де деякі підприємства можуть отримати вигоду від слабкого виконання, тоді як інші стикаються з суворим

контролем. Ця непослідовність може створити проблеми для компаній, які намагаються чесно конкурувати на ринку, оскільки ті, хто дотримується суворих правил, можуть опинитися в не вигідному становищі в порівнянні з конкурентами, які не дотримуються настільки суворо.

На додаток до безпеки харчових продуктів, екологічні норми все більше впливають на сектор переробки сільськогосподарської продукції. Підприємства повинні дотримуватися законів, що регулюють поведінку з відходами, викиди та використання ресурсів. Дотримання цих правил може вимагати значних інвестицій у технології та інфраструктуру, особливо для компаній, які прагнуть зменшити свій вплив на навколишнє середовище. Хоча ці правила спрямовані на сприяння стійкості, вони також можуть створювати фінансові проблеми, особливо для невеликих підприємств, які можуть боротися за необхідне оновлення.

Аналіз показників, пов'язаних з кількістю суб'єктів господарювання, які здійснюють переробку насіння соняшнику в Україні, дає цінну інформацію про динаміку галузі та регуляторне середовище, що впливає на неї. Дані за 2019-2023 рр. показують кількість фізичних осіб-підприємців та підприємств, задіяних у цій сфері (рисунки 2.5.).

У 2019 р. було 845 фізичних осіб-підприємців та 688 підприємств, які займаються переробкою насіння соняшнику. Цей період відзначився піком для обох категорій, що свідчить про стійкий інтерес до цього сегменту сільськогосподарської переробної промисловості. Висока кількість підприємств у 2019 р. може відображати сприятливі ринкові умови, такі як високий попит на соняшникову олію як всередині країни, так і на міжнародному рівні, а також сприятливе регуляторне середовище, яке, можливо, заохочувало нові входження на ринок.

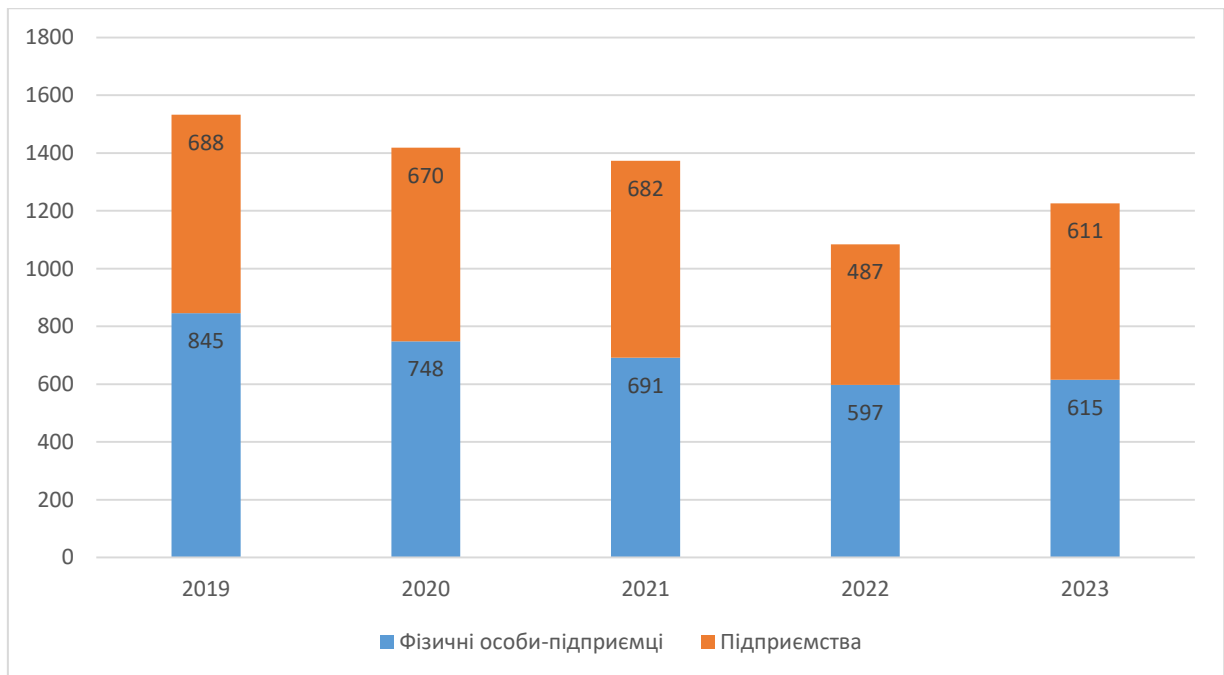

Рис. 2.5. Кількість суб'єктів господарювання, що займаються переробкою насіння соняшнику в Україні в 2023 р.*

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

Однак наступні роки показують тенденцію до зниження, особливо в 2020 і 2021 рр.. Кількість фізичних осіб-підприємців знизилася до 748 в 2020 р. і далі зменшилася до 691 в 2021 р., в той час як кількість підприємств також побачила спад, досягнувши 670 і 682 відповідно. Це скорочення може бути пов'язано з кількома факторами, включаючи вплив економічних проблем, зміни попиту на ринку та введення більш жорстких правил, які могли б ускладнити для малого бізнесу прибуткову діяльність. Зниження кількості індивідуальних підприємців може свідчити про те, що багатьом було складно впоратися з нормативними вимогами або економічними умовами.

У 2022 р. спостерігався значний спад в обох категоріях: індивідуальні підприємці впали до 597, а підприємства - до 487. Це різке зниження можна пояснити різними факторами, включаючи наслідки триваючої війни, яка порушила ланцюжки поставок, скоротила доступ до ринків і посилила невизначеність для бізнесу. Складне середовище, ймовірно, змусило багатьох

операторів вийти з ринку, особливо тих, хто не має достатньої фінансової стійкості.

У 2023 р. відзначається незначне відновлення, при цьому кількість індивідуальних підприємців збільшується до 615, а підприємств - до 611. Цей відсоток говорить про те, що галузь може стабілізуватися і адаптуватися до нових умов, хоча цифри залишаються нижче докризового рівня 2019 року. Збільшення обох категорій може свідчити про відродження інтересу до переробки насіння соняшнику, що, можливо, обумовлено зростанням світових цін на нафту, попитом на соняшкову олію та постійними зусиллями щодо адаптації до регуляторних змін.

В цілому, аналіз цих показників підкреслює чутливість сектору переробки насіння соняшнику як до економічного, так і до регуляторного середовища. Коливання кількості підприємств вказує на те, що, хоча в цій галузі є потенціал для зростання, істотну роль у формуванні ландшафту відіграють зовнішні фактори, такі як кон'юнктура ринку та регуляторний тиск. Оскільки сектор рухається вперед, забезпечення стабільного регуляторного середовища та підтримка малих та середніх підприємств матимуть вирішальне значення для сприяння стійкості та заохочення зростання в галузі переробки соняшнику в Україні.

Незважаючи на ці виклики, в Україні існує значний потенціал зростання сільськогосподарської переробної промисловості. В останні роки спостерігається тенденція до залучення іноземних інвестицій, оскільки міжнародні інвестори визнають можливість задіяти потенціал цього сектора і вийти на світові ринки. Все більше підприємств переходять на виробництво високоякісної та органічної продукції, що відповідає міжнародним стандартам. Цей перехід позиціонує український сектор переробки сільськогосподарської продукції, щоб розширити його охоплення на конкурентні ринки і потенційно сприяти більш широкому економічному зростанню.

На розвиток підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції в Україні впливає комплексне поєднання економічних, політичних, соціальних і технологічних факторів. Економічні умови, наприклад, відіграють життєво важливу роль. Коливання інфляції та валютних курсів можуть збільшити витрати на такі ресурси, як енергетика, обладнання та сировина, впливаючи на прибутковість переробного бізнесу. Доступність фінансування також залишається проблемою, оскільки високі процентні ставки та обмежений доступ до кредитів часто перешкоджають малому та середньому бізнесу інвестувати в модернізацію або розширення. У той час як міжнародний попит на українську продукцію зростає, місцевий попит може бути ослаблений зниженням купівельної спроможності населення.

Політичні та регуляторні фактори також формують галузь. Україна відповідає стандартам Європейського Союзу, відкриваючи нові ринки для експорту, але збільшуючи витрати на дотримання стандартів якості та безпеки. Програми державної підтримки, включаючи субсидії, гранти та податкові пільги, можуть стимулювати сектор; однак бюрократичні перешкоди можуть обмежити доступ невеликих підприємств до цих пільг. Крім того, зміни в податковій політиці та митному регулюванні впливають на конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку, впливаючи на здатність виробників імпортувати як необхідну сировину, так і експортувати готову продукцію.

На технологічному фронті доступ до сучасних технологій обробки є критичним. Застаріле обладнання обмежує ефективність і якість, що ускладнює конкуренцію бізнесу як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Інвестиції в автоматизацію та передові технології обробки можуть підвищити продуктивність та якість продукції, але вимагають значного капіталу, який не завжди доступний. Впровадження екологічно чистих та інноваційних технологій також стає все більш важливим, оскільки зростає попит на стійкі практики, особливо серед міжнародних споживачів.

Соціальні фактори, такі як наявність кваліфікованої робочої сили, не менш важливі. Еміграція та демографічний зсув призвели до дефіциту кваліфікованих кадрів, особливо в сільській місцевості, ускладнюючи зусилля з модернізації галузі. Крім того, зміна споживчих уподобань як в Україні, так і за кордоном зміщується в бік здорової, органічної та екологічно чистої продукції, створюючи нові можливості на нішевих ринках перероблених сільськогосподарських товарів. Щоб досягти успіху в цьому еволюційному ландшафті, українські підприємці в сільськогосподарській переробній промисловості повинні орієнтуватися на ці різноманітні фактори, балансувати економічний тиск, нормативні вимоги, технологічний прогрес та соціальні тенденції для створення конкурентоспроможного та стійкого бізнесу.

Історично склалося так, що два ключових фактори суттєво вплинули на переробку олійних культур для України:

- 1) баланс попиту на насіння соняшнику в Україні, який визначив розподіл прибутку між фермерами та дробарками в країні;
- 2) світові ціни на соняшникову олію, що впливають на сукупний зарібок місцевого насінництва та переробки соняшнику.

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року можливості експорту соняшnikової олії та шроту каналами, відмінними від українських чорноморських портів, і вартість такої логістики стали новим важливим фактором. Незважаючи на те, що в 2023 р. були створені нові експортні маршрути, а обмежень пропускної спроможності більше немає, витрати на логістику залишаються важливим фактором, що впливає на бізнес.

У 2023 р. переробна промисловість України продемонструвала різноманітний і конкурентний ландшафт, структура зображена на рисунку 2.6. На частку ТОВ «Кернел-Трейд», найбільшого одиночного гравця, припало приблизно 18% загальних потужностей з переробки олії в країні. Ця частка ринку підкреслює міцну позицію ТОВ «Кернел-Трейд» у секторі

агробізнесу України, використовуючи передові переробні потужності та значні експортні можливості, особливо соняшникову олію.

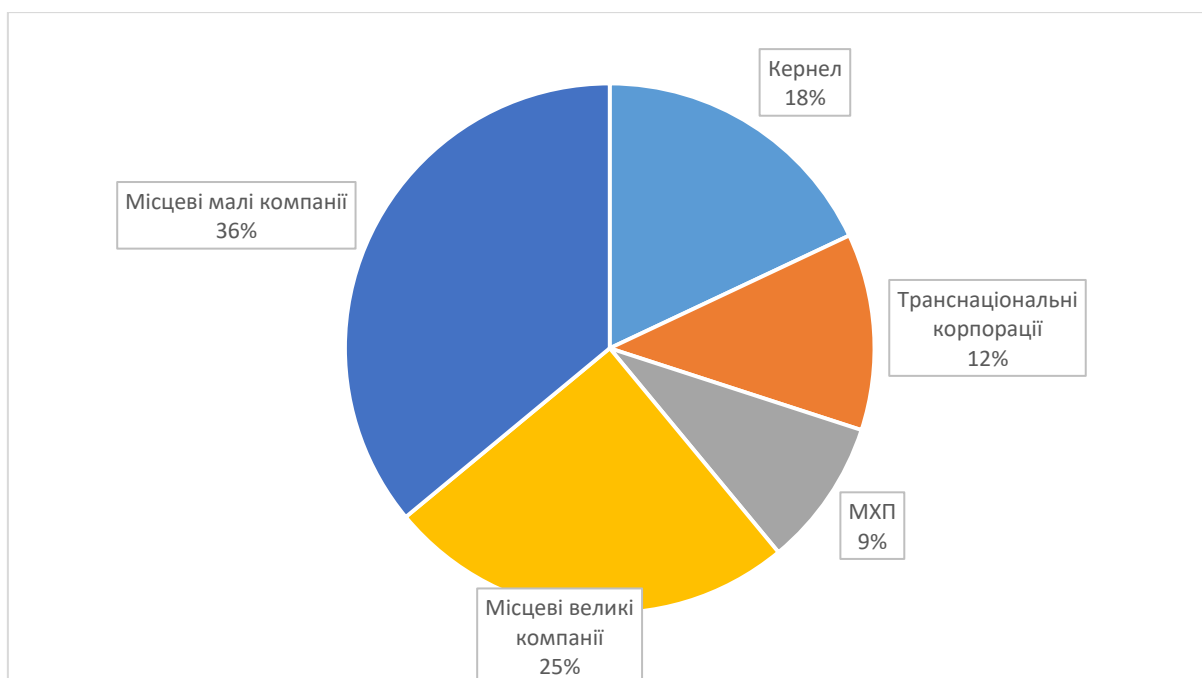

Рис. 2.6. Переробні потужності підприємств в Україні в 2023 р.*

Джерело: побудовано автором на основі джерел [37].

Транснаціональні корпорації володіли 12% переробної потужності, що відображає міжнародний інтерес та інвестиції в аграрний сектор України. Ці глобальні гравці приносять капітал, технології та досвід, що підвищує стандарти виробництва, але також вводить високу конкуренцію на місцевому ринку.

«Миронівський хлібопродукт» (МХП), значний гравець, в першу чергу відомий завдяки птахівництву, також відіграє важливу роль у переробці олії, маючи 9% ринку. Участь МХП підкреслює стратегічну важливість вертикально інтегрованих операцій в аграрному секторі України, оскільки такі компанії, як МХП, прагнуть отримати вигоду з переробки як сегменту з доданою вартістю, щоб доповнити свої більш широкі операції з агробізнесу.

Місцеві великі компанії сукупно представляли 25% переробної потужності. Ці компанії, хоча і не такі домінуючі, як «ТОВ «Кернел-Трейд»» або МХП окремо, є важливою частиною інфраструктури переробки олії в Україні. Часто ці компанії отримують вигоду від регіональної спеціалізації та

налагоджених ланцюгів поставок з місцевими фермерами, зміцнюючи свої позиції на внутрішньому ринку.

Решта 36% переробних потужностей займають невеликі місцеві компанії. Ці малі підприємства відіграють важливу роль у підтримці сільських економік і підтримці місцевих виробничих ланцюгів. Незважаючи на обмежені ресурси порівняно з великими фірмами, вони значно сприяють гнучкості галузі та регіональній стійкості, часто зосереджуючись на нішевих ринках або обробці контрактів для великих підприємств. Загалом, олієпереробна промисловість України в 2023 р. характеризувалася поєднанням великих, конкурентоспроможних на міжнародному рівні фірм і міцної бази невеликих компаній, орієнтованих на місцевому рівні, забезпечуючи як масштабність, так і різноманітність сектора.

Рисунок 2.7. ілюструє цінові тенденції соняшникової олії та насіння з липня 2020 року по липень 2023 року. Аналіз показує значне зростання цін на обидва продукти з липня 2020 року по липень 2022 року. Це свідчить про підвищений попит на ці товари на світовому ринку. Пік цін припав на липень 2022 року, що може бути пов'язано з обмеженням пропозиції, викликаним різними геополітичними та логістичними проблемами.

Після досягнення піку в липні 2022 року ціни на обидва продукти почали знижуватися. Це зниження можна пояснити кількома факторами, такими як збільшення виробництва, зміна споживчого попиту або стабілізація глобальних ланцюжків поставок. Протягом усього аналізованого періоду ціни на соняшкову олію були вище, ніж на насіння. Це відбувається тому, що процес перетворення насіння в олію додає цінності кінцевому продукту. Графік 2.3. також демонструє сезонні коливання цін, які можуть бути пов'язані з такими факторами, як прибутковість, погодні умови та сезонний попит.

Численні фактори впливають на динаміку цін на соняшкову олію та насіння, зокрема: світовий попит, пропозиція, виробничі витрати, логістика та державна політика. Збільшення населення і зміна дієтичних переваг

призводять до збільшення попиту на рослинні масла, що чинить висхідний тиск на ціни. Урожайність сільськогосподарських культур, погодні умови, політичні та економічні чинники, що впливають на виробництво, суттєво впливають на пропозицію і, відповідно, на ціни.

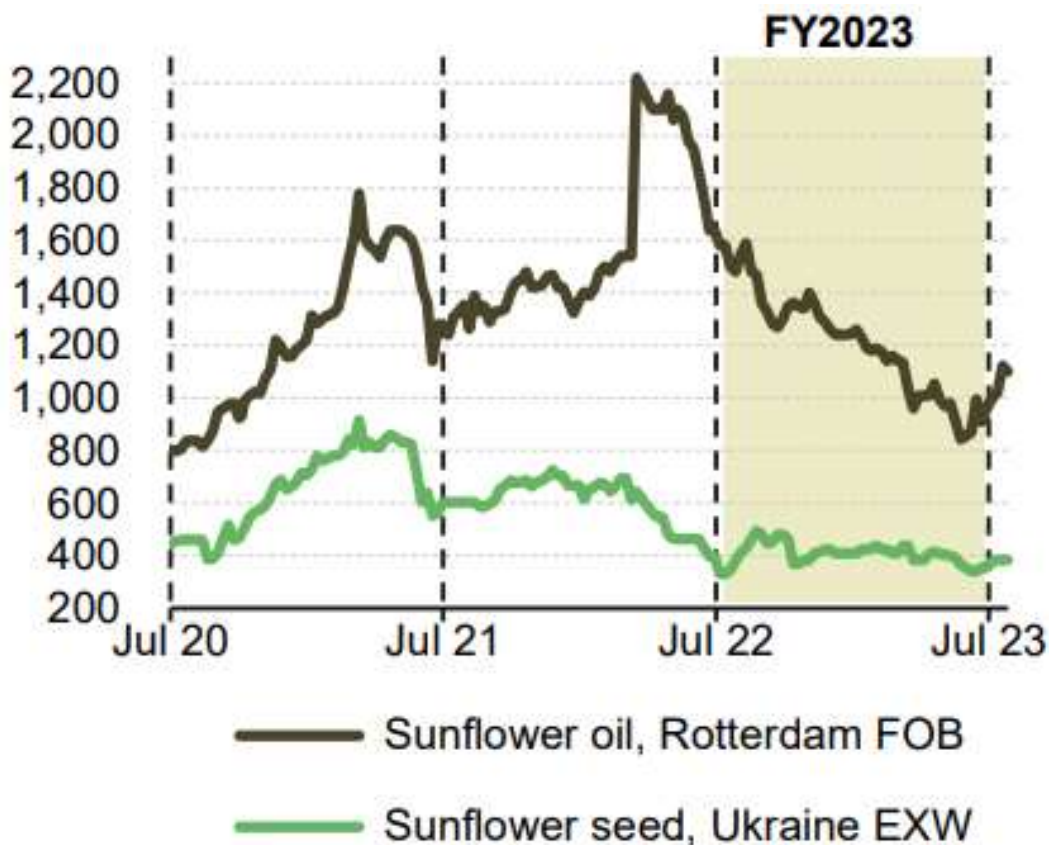

Рис. 2.7. Ціни на соняшкову олію та насіння соняшнику

Джерело: побудовано автором на основі джерел [1].

Зростання витрат на добрива, енергоносії та інші виробничі ресурси збільшує виробничі витрати і, як наслідок, підвищує кінцеві ціни на продукцію. Збої в ланцюгах поставок, викликані різними факторами, такими як пандемія COVID-19 або геополітичні конфлікти, можуть призвести до збільшення транспортних витрат і, отже, підвищення цін. Державна політика в сільському господарстві, торгові угоди та субсидії можуть суттєво вплинути на ціни на сировинні товари.

На розвиток підприємництва в секторі переробки сільськогосподарської продукції в Україні впливає безліч взаємопов'язаних факторів, включаючи економічні, політичні, соціальні та технологічні аспекти. Економічні умови, такі як інфляція, валютні курси та доступ до

фінансування, критично впливають на витрати та прибутковість для бізнесу. Політичні та регуляторні фактори, включаючи дотримання європейських стандартів та державну підтримку, формують конкурентний ландшафт, але також можуть створювати бюрократичні перешкоди для малого бізнесу.

Технологічний прогрес і доступ до сучасних технологій обробки є ключем до підвищення ефективності та якості продукції, але вони вимагають значних інвестицій. Соціальні фактори, такі як наявність кваліфікованої робочої сили та зміна споживчих переваг, також відіграють роль у розвитку сектора. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну логістика та експорт нафти стали критичними факторами.

Станом на 2023 рік переробна промисловість характеризується як великими конкурентними фірмами, так і невеликими місцевими підприємствами, що сприяє різноманітності та стійкості сектора. Цінові тенденції на ринку соняшникової олії свідчать про значний вплив світового попиту, виробничих витрат і державної політики на динаміку цін. Успішний розвиток галузі вимагатиме збалансованого підходу до всіх цих факторів для створення конкурентного бізнес-середовища.

2.3. Аналіз ефективності використання та джерел фінансування оборотного капіталу ТОВ «Кернел-Трейд»

Для початку аналізу ефективності використання оборотного капіталу та джерел його фінансування на ТОВ «Кернел-Трейд» необхідно дослідити склад та структуру активів компанії за останні п'ять років (2019-2023 рр.) (табл. 2.1.). Такий аналіз дозволить оцінити, які активи домінують у структурі активів компанії та простежити зміни в часі, що є основою для подальших висновків щодо управління оборотним капіталом [38].

Основною складовою оборотного капіталу, що забезпечує операційну діяльність компанії, є оборотні активи, це наглядно видно на рисунку 2.8. Їх динаміка за період з 2019 по 2023 рр. свідчить про загальне зростання, хоча у

2023 р. відбулося незначне зниження порівняно з попереднім роком. Зокрема, грошові кошти та їх еквіваленти зросли з 76 801 тис. грн у 2019 р. до 954 103 тис. грн у 2023 р., що свідчить про значне підвищення ліквідності компанії та її здатність оперативно виконувати зобов'язання.

Таблиця 2.1

Склад майна ТОВ «Кернел-Трейд» за 2019-2023 рр., дол.США*

	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
I. Оборотні активи	1256432	1531017	2283724	2523156	2442102
Гроші та їх еквіваленти	76801	369117	574040	447625	954103
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	183196	215279	381124	142738	321579
Дебіторська заборгованість за видами авансами	129822	148916	127726	107167	135044
Дебіторська заборгованість з ПДВ	118575	132748	185966	204686	169280
Запаси	357610	303402	332027	953922	341543
Поточні біологічні активи	309030	252184	376644	161911	147895
II. Необоротні активи	1207168	1633686	1712855	1662456	1443067
Основні засоби	764686	984368	1065205	1018073	1020411
Нематеріальні активи	114942	68085	62144	124198	36334
Гудвіл	107735	123487	120925	71620	71632
Інші необоротні активи	155732	101298	84784	159257	87693
Баланс	2463600	3164703	3996579	4185612	3885169

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, ще одна важлива складова оборотних активів, досягла піку у 2021 р. на рівні 381 124 тис. грн, а потім зменшилася до 321 579 тис. грн у 2023 р.. Така тенденція може свідчити про покращення платіжної дисципліни контрагентів або посилення контролю за дебіторською заборгованістю. Дебіторська заборгованість з ПДВ та рівень запасів також коливалися протягом цього періоду, що може бути пов'язано зі зміною стратегії управління виробничими запасами та оборотним капіталом.

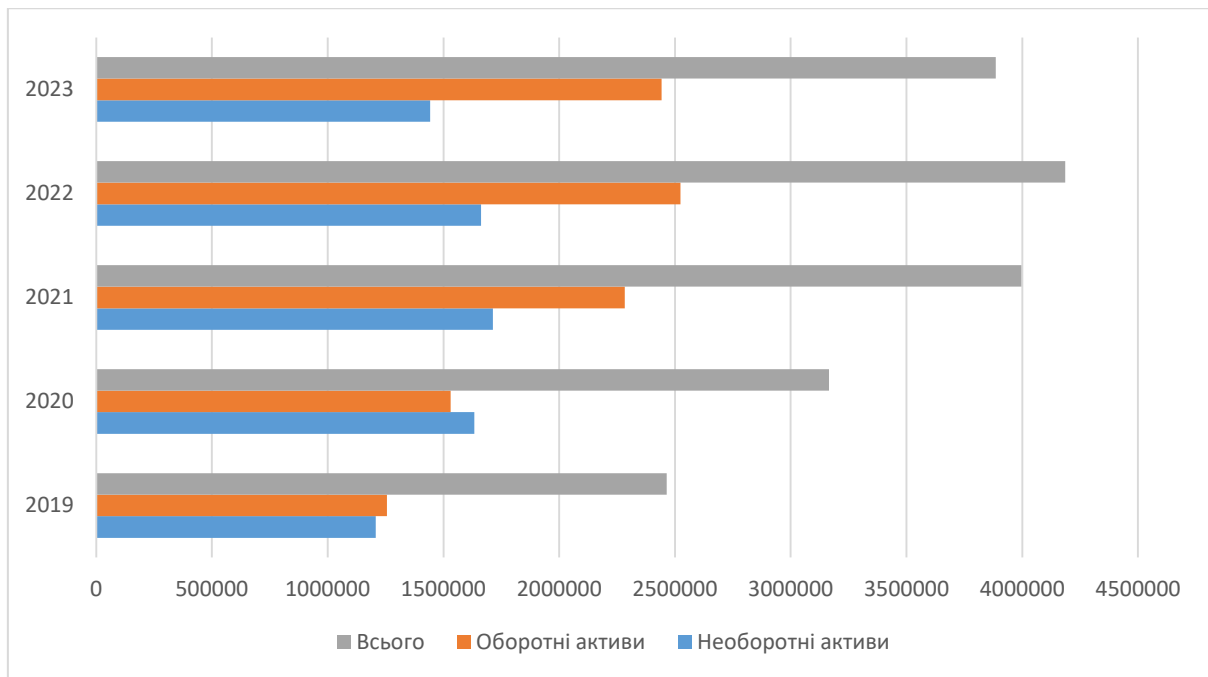

Рис. 2.8. Структура активів ТОВ «Кернел-Трейд»*

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Необоротні активи також займають значну частку в структурі активів компанії. Їхнє зростання спостерігалось до 2021 р., після чого почалося зниження. Вартість основних засобів, зокрема, залишалася стабільною, перевищуючи 1 млн грн у 2021-2023 рр.. Серед необоротних активів основні засоби відіграють вирішальну роль, тоді як нематеріальні активи та гудвіл демонструють певні коливання, що може бути пов'язано з інвестиційною діяльністю та придбанням нових активів.

Коефіцієнти ліквідності є найважливішими показниками здатності компанії виконувати свої короткострокові зобов'язання, а аналіз цих коефіцієнтів дає цінну інформацію про фінансове здоров'я ТОВ «Кернел-Трейд» за 2019-2023 рр. (табл. 2.2.). Розглянуті коефіцієнти ліквідності включають коефіцієнт поточного, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт кислотно-тестового, коефіцієнт швидкого, співвідношення грошових коштів до активів та коефіцієнт проміжного покриття, результати відображені в таблиці.

Оцінка ліквідності ТОВ «Кернел-Трейд», %*

Показник	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Поточна ліквідність	156,7	150,1	134,9	115,5	127,3
Абсолютна ліквідність	1,0	1,4	3,4	7,3	7,1
Коефіцієнт «кислотний тест»	101,8	77,4	79,0	46,9	93,7
Коефіцієнт швидкої ліквідності	101,7	77,4	79,0	46,9	93,7
Відношення грошових коштів до активів	0,6	0,8	2,2	5,5	5,0
Проміжний коефіцієнт покриття	101,7	77,4	79,0	46,9	93,7

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

У 2019 р. ТОВ «Кернел-Трейд» продемонструвало коефіцієнт поточної ліквідності 156,7%, що свідчить про надійну здатність покривати свої короткострокові зобов'язання поточними активами. Такий високий коефіцієнт говорить про те, що компанія мала зручний буфер для управління своїми безпосередніми фінансовими зобов'язаннями. Однак цей показник поступово знижувався протягом наступних років, досягнувши мінімуму 115,5% у 2022 р., перш ніж трохи відновитися до 127,3% у 2023 р.. Зниження поточного показника за цей період відображає посилення тиску на управління оборотним капіталом, можливо, під впливом зовнішніх факторів, таких як кон'юнктура ринку і вплив війни в Україні. Відновлення в 2023 р. може свідчити про підвищення операційної ефективності або стратегічної спрямованості на управління ліквідністю.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який оцінює здатність компанії виконувати короткострокові зобов'язання, використовуючи тільки її найбільш ліквідні активи, показав тенденцію до зростання з 1,0% у 2019 р. до 7,3% у 2022 р., перш ніж трохи знизитися до 7,1% у 2023 р.. Це свідчить про поступове поліпшення позиції ліквідності компанії, нехай і все ще на низьких

рівнях. Більш високий показник абсолютної ліквідності говорить про те, що ТОВ «Кернел-Трейд» нарощує свої грошові резерви відносно своїх короткострокових зобов'язань, що має важливе значення для забезпечення операційної стабільності, особливо в часи економічної невизначеності.

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Кернел-Трейд» за 2019-2023 рр. роботи дає цінний аналіз управління оборотними коштами, результати зображені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Оцінка платоспроможності ТОВ «Кернел-Трейд»*

Показник	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт автономії, %	29,6	30,2	30,6	24,1	29,4
Відношення чистого боргу до ЕВІТДА	24,5	49,1	4,6	-30,4	2,7
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, %	761,9	466,5	324,9	195,3	287,9

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Коефіцієнт автономії показав коливальну тенденцію з 2019 по 2023 рік. Починаючи з 29,6% у 2019 р., він трохи збільшився до 30,2% у 2020 р. та 30,6% у 2021 р., що свідчить про зростаючу залежність від фінансування власного капіталу. Однак у 2022 р. спостерігалось помітне зниження до 24,1%, що свідчить про погіршення фінансової незалежності, можливо, через збільшення зобов'язань або зменшення власного капіталу. До 2023 року співвідношення відновилося до 29,4%, що відображає поліпшення стабільності в структурі капіталу. Ця волатильність у співвідношенні автономії підкреслює важливість збереження балансу між боргом і власним капіталом для забезпечення того, щоб компанія могла підтримувати свої операції без шкоди для свого фінансового здоров'я.

Коефіцієнт чистого боргу до EBITDA є більш вираженим коливанням. У 2019 р. коефіцієнт склав 24,5, що свідчить про високий рівень заборгованості щодо прибутку до сплати відсотків, податків, амортизації та амортизації. Такий рівень заборгованості може напружити управління оборотним капіталом, оскільки передбачає виділення значної частини прибутку на обслуговування боргу. Різке зростання до 49.1 у 2020 р. ще більше підкреслює цю стурбованість, можливо, через збільшення запозичень під час складного економічного середовища. Однак до 2021 року співвідношення значно знизилося до 4,6, що свідчить про поліпшення здатності компанії покривати заробітком свої боргові зобов'язання. У 2022 р. співвідношення впало до -30,4, що зазвичай вказує на негативний показник EBITDA, що свідчить про серйозний фінансовий стрес або тимчасову операційну невдачу. До 2023 року співвідношення покращилося до 2,7, що відображає відновлення доходів і більш стійкий рівень боргу щодо грошового потоку.

Нарешті, коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом ілюструє фінансову стійкість ТОВ «Кернел-Трейд» протягом багатьох років. Цей показник був надзвичайно високим у 2019 р. на рівні 761,9%, що свідчить про те, що власний капітал компанії значно покрив її необоротні активи. Ця надійна позиція дозволила ТОВ «Кернел-Трейд» зберегти потужну базу активів, що фінансується за рахунок власного капіталу. Однак було помітно зниження до 466,5% у 2020 р. та 324,9% у 2021 р., що свідчить про те, що компанія все більше покладається на зовнішнє фінансування для підтримки довгострокових інвестицій в активи. Падіння до 195,3% у 2022 р. вказало на більш нестабільну позицію, але до 2023 року співвідношення відновилося до 287,9%, що свідчить про те, що компанія знову досягає більш здорового балансу між власним капіталом та довгостроковими активами.

На закінчення, аналіз цих показників платоспроможності ілюструє динаміку фінансового менеджменту ТОВ «Кернел-Трейд» та його вплив на управління оборотними коштами. Коливання коефіцієнта автономії та

чистого боргу до коефіцієнта EBITDA вказують на проблеми, з якими ТОВ «Кернел-Трейд» зіткнувся при збереженні фінансової стабільності при управлінні своїми оборотними коштами. Відновлення цих показників у 2023 р. передбачає потенційний поворот у фінансовому здоров'ї компанії, підкреслюючи важливість ефективних стратегій управління капіталом для навігації в економічних невизначеностях та оптимізації використання оборотного капіталу.

Аналіз показників прибутковості ТОВ «Кернел-Трейд» за ці роки дає критичне уявлення про управління оборотними коштами та загальні фінансові показники (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4

Оцінка прибутковості ТОВ «Кернел-Трейд», %*

Показник	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
ROA – рентабельність активів	-1,7	1,0	4,2	-4,0	9,8
Рентабельність власного капіталу	-20,3	3,6	15,9	-14,3	49,8
RCA – рентабельність оборотних активів	-1,7	1,1	4,6	-4,6	10,9
NPM – чиста маржа	-1,2	0,7	2,4	-2,0	7,6
ROTA – рентабельність загальних активів	2,7	5,5	9,3	-1,8	16,5
Валова рентабельність собівартості	8,9	12,1	16,0	4,7	31,6
Рентабельність операційних витрат	82,1	93,2	173,6	67,1	254,4
Чиста рентабельність витрат	1,9	0,7	8,8	-1,4	21,2

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Починаючи з рентабельності активів (ROA), цифри вказують на складний період для компанії. У 2019 р. ROA був на рівні -1,7%, припускаючи, що компанія не генерує достатній прибуток щодо своїх

загальних активів. Ці негативні показники тривали до 2020 року, з невеликим поліпшенням до 1,0% у 2021 р., що свідчить про відновлення ефективності. Однак за цим послідував ще один спад до -4,0% у 2022 р., ймовірно, через несприятливі ринкові умови або операційні проблеми. Примітно, що до 2023 року ROA зріс до 9,8%, що відображає значне збільшення використання активів та загальну прибутковість, що має вирішальне значення для ефективного управління оборотним капіталом.

Рентабельність акцій (ROE) демонструє подібну тенденцію, демонструючи фінансову боротьбу ТОВ «Кернел-Трейд» з подальшим сильним відновленням. У 2019 р. компанія зіткнулася з істотними збитками, ROE склав -20,3%. За скромним відновленням до 3,6% у 2020 р. послідувало помітне поліпшення до 15,9% у 2021 р.. Проте в наступному р. відбулося ще одне падіння до -14,3%, що відображає волатильність чистого доходу або збільшення рівня власного капіталу. Видатна цифра в 2023 р., коли ROE зросла до 49,8%, вказує на те, що компанія перетворилася на кут, ефективно використовуючи свій капітал для отримання істотного прибутку. Ця надійна рентабельність капіталу дозволяє підвищити довіру інвесторів і потенціал реінвестування прибутку в оборотний капітал.

Рентабельність оборотних активів (RCA) відображає тенденції, що спостерігаються в ROA, виявляючи значні коливання ефективності використання оборотних активів. RCA склав -1,7% у 2019 р. та покращився до 1,1% у 2020 р., а потім 4,6% у 2021 р., продемонструвавши період підвищення продуктивності. Тим не менш, він знизився до -4,6% у 2022 р., перш ніж відновитися до 10,9% у 2023 р.. Ця волатильність підкреслює важливість активного управління поточними активами, оскільки здатність генерувати прибуток від цих ресурсів є життєво важливою для підтримки ліквідності та операційної ефективності.

Чистий прибуток (NPM) дає уявлення про здатність ТОВ «Кернел-Трейд» конвертувати продажі в реальний прибуток. NPM був негативним на рівні -1,2% у 2019 р., що свідчить про те, що витрати перевищили доходи. Це

покращилося до 0,7% у 2020 р. і далі до 2,4% у 2021 р., що відображає кращі стратегії управління витратами та ціноутворення. Однак у 2022 р. NPM впав до -2,0%, що свідчить про проблеми зі збереженням прибутковості серед можливого зростання витрат або зниження продажів. До 2023 року маржа збільшилася до 7,6%, підкресливши значні поліпшення операційної ефективності та контролю витрат, які безпосередньо впливають на ефективність управління оборотними коштами.

Return on Total Assets (ROTA) ілюструє подібну модель: значення зросли з 2,7% у 2019 р. до 5,5% у 2020 р., а потім до 9,3% у 2021 р.. Зниження до -1,8% у 2022 р. викликає тривогу, що свідчить про операційні труднощі, але подальше зростання до 16,5% у 2023 р. відображає суттєве відновлення здатності компанії генерувати прибутки зі своєї бази активів.

Валова рентабельність витрат свідчить про ефективність виробничої ефективності та цінової стратегії ТОВ «Кернел-Трейд». Він показав послідовну тенденцію до зростання - з 8,9% у 2019 р. до 31,6% у 2023 р.. Це різке збільшення говорить про те, що компанія змогла значно поліпшити свої виробничі процеси та управління витратами, що призвело до підвищення рентабельності щодо виробничих витрат.

Прибутковість операційних витрат та чиста рентабельність витрат також демонструють позитивні тенденції. Перший збільшився з 82,1% у 2019 р. до вражаючих 254,4% у 2023 р., що свідчить про те, що операційні витрати приносять істотну віддачу. Аналогічно, чиста рентабельність витрат покращилася з 1,9% до 21,2%, що відображає краще загальне управління витратами щодо доходів.

На закінчення аналіз цих показників прибутковості виявляє значні коливання фінансових показників ТОВ «Кернел-Трейд», виділяючи періоди боротьби і відновлення. Істотні поліпшення, що спостерігаються в 2023 р. в різних метриках, свідчать про ефективні стратегії управління, які підвищили прибутковість та операційну ефективність. Це в кінцевому підсумку впливає на управління оборотним капіталом, оскільки краща прибутковість дозволяє

збільшити ліквідність та потенціал для реінвестування в бізнес, гарантуючи, що компанія буде добре розташована для майбутнього зростання та стійкості.

Аналіз показників діяльності ТОВ «Кернел-Трейд» за ці рр. дає цінне уявлення про його операційну ефективність та управління оборотними коштами (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка ділової активності ТОВ «Кернел-Трейд»*

Показник	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Оборотність загальних активів	1,3	1,5	1,8	2,1	1,4
Оборотність робочого капіталу	6,1	4,6	6,8	12,1	9,0
Оборотність дебіторської заборгованості	2,0	2,8	4,1	6,1	3,1

*Джерело: складено автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Починаючи з загального коефіцієнта оборотності активів, який вимірює ефективність компанії у використанні своїх активів для генерації продажів, показники ТОВ «Кернел-Трейд» демонструють позитивну динаміку з 2019 по 2021 рр.. Коефіцієнт покращився з 1,3 у 2019 р. до 1,5 у 2020 р., а потім до 1,8 у 2021 р., що свідчить про зростаючу здатність отримувати дохід від бази активів. Це поліпшення пропонує ефективні стратегії управління активами та операційні стратегії, які дозволили компанії оптимізувати використання активів протягом цих років. Однак у 2022 р. спостерігалось помітне зниження до 2,1, що свідчить про пік ефективності. До 2023 року співвідношення скоротилося до 1,4, що може означати проблеми в підтримці зростання продажів або потенційні наслідки зовнішніх ринкових умов, які вплинули на генерацію доходів відносно загальних активів.

Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, який оцінює, наскільки ефективно компанія використовує свій оборотний капітал для створення

продажів, представляє подібну схему. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів ТОВ «Кернел-Трейд» у 2019 р. досяг 6,1 і коливався в наступні рр., знизившись до 4,6 у 2020 р.. Це зниження може означати збільшення потреб у оборотних коштах, можливо, через більш високий рівень запасів або розширені умови кредитування. Проте, коефіцієнт значно відновився до 6,8 у 2021 р. і досяг 12,1 у 2022 р., що відображає істотне поліпшення управління оборотними коштами, ймовірно, через підвищення операційної ефективності та зростання продажів. У 2023 р. коефіцієнт оборотності оборотних коштів знизився до 9,0, що, хоча і залишається високим, свідчить про те, що компанія зіткнулася з деякими проблемами у збереженні такого ж рівня ефективності, досягнутого в 2022 р.. Це коливання підкреслює необхідність постійної уваги керівництва для ефективної оптимізації використання оборотних коштів.

Після оцінки складу та структури активів підприємства необхідно проаналізувати джерела поповнення оборотного капіталу. Для ТОВ «Кернел-Трейд» доцільно виділити три ключові напрямки: переробка олійних культур, інфраструктура і торгівля та сільське господарство. Кожен з цих напрямків робить свій внесок у фінансування оборотного капіталу, дозволяючи компанії ефективно управляти ресурсами та зберігати стійкість в умовах ринкових коливань.

Обсяги переробки олійних культур (рис. 2.9) дещо збільшилися порівняно з аналогічним періодом минулого року після різкого падіння в попередньому періоді через війну в Україні. Група переробила 2,5 млн тон насіння соняшнику у 2023 фінансовому році, що на 14% більше, ніж у попередньому році, що означає 84% завантаження виробничих потужностей на тонну реалізованої олії, що відображає суттєве зростання ризиків, пов'язаних з діяльністю в Україні. Обсяги реалізації соняшникової олії дещо зросли до 1,1 млн тон.

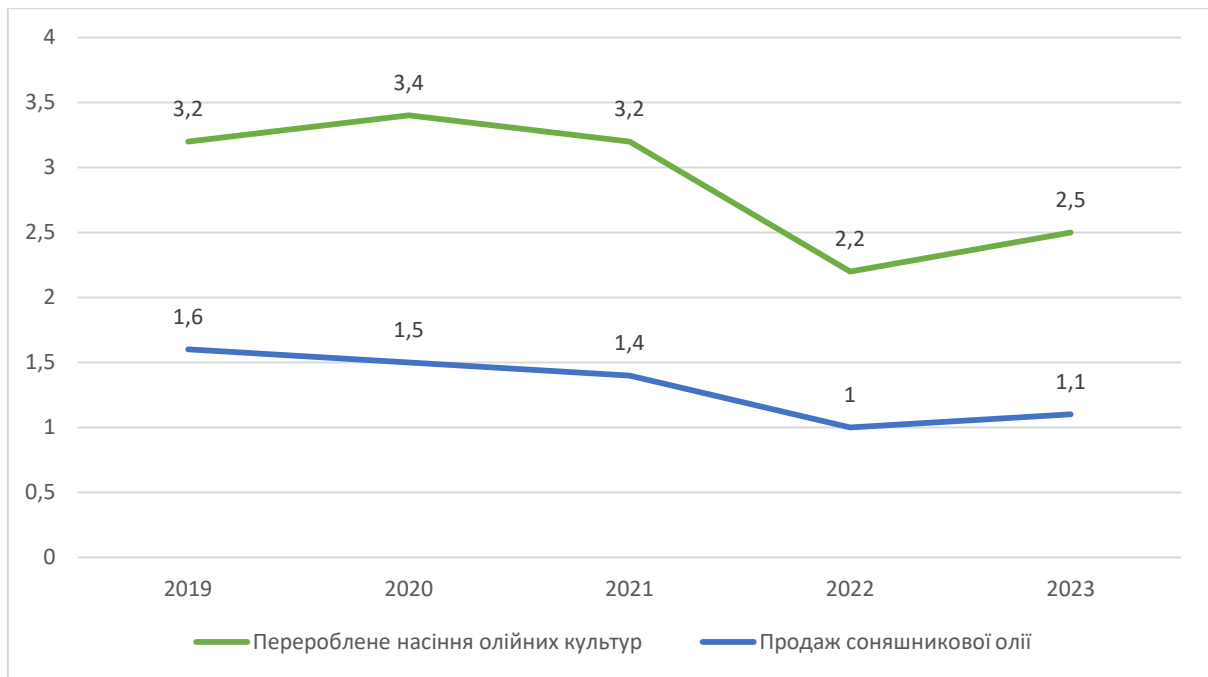

Рис. 2.9. Обсяги переробки олійних культур ТОВ «Кернел-Трейд», млн. ТОНН

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Показник ЕВІТДА сегменту склав 270 млн доларів США завдяки відносно високим світовим цінам на соняшкову олію, відносно низьким експортним логістичним витратам, що стали можливими завдяки Зерновій угоді, сприятливому балансу попиту та пропозиції в Україні, а також інвестиціям та зусиллям Групи, спрямованим на вдосконалення експортного ланцюжка соняшникової олії (рис. 2.10).

Результат також включає одноразовий чистий прибуток у розмірі 22 млн доларів США від сторнування знецінення та списання запасів, що мали місце у 2022 фінансовому році. В результаті маржа ЕВІТДА на тонну реалізованої олії склала 237 доларів США.

На рисунку 2.11 показано динаміку рентабельності за показником ЕВІТДА для ТОВ «Кернел-Трейд» з 2019 по 2023 рік. Спочатку, з 2019 по 2020 рік, спостерігається тенденція до зростання маржі, що свідчить про покращення операційної ефективності або прибутковості в цей період. Це може бути результатом ефективного управління витратами або зростання доходів, що дозволило компанії покращити свої фінансові показники.

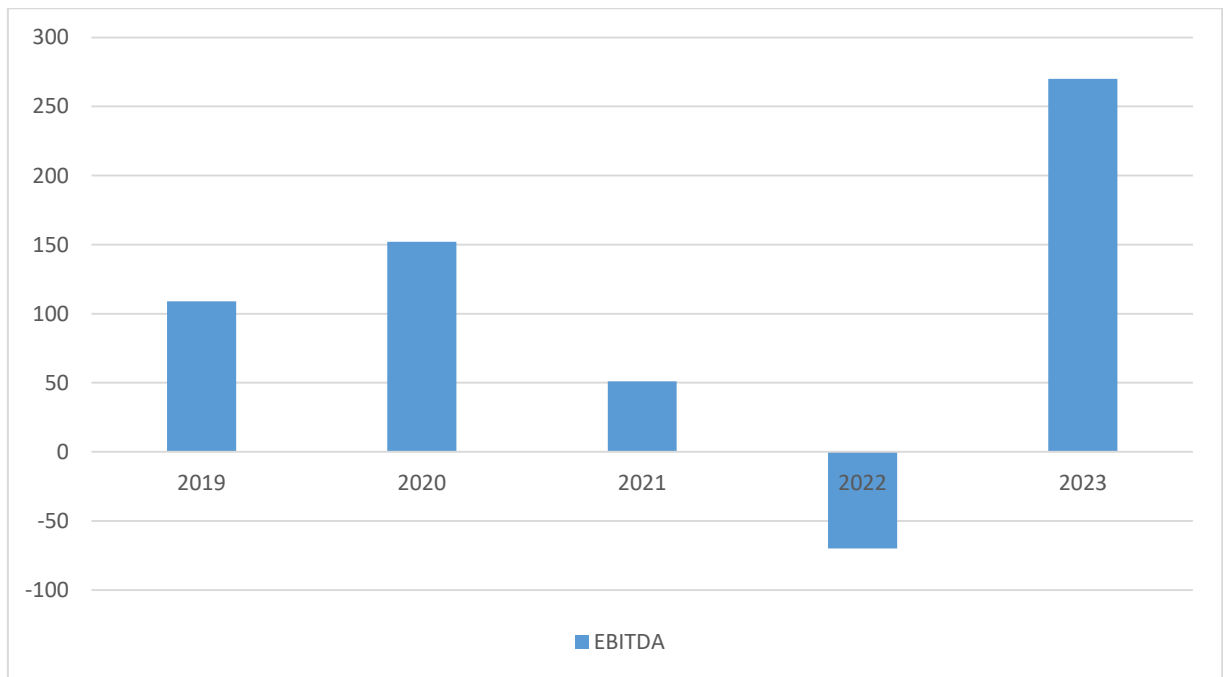

Рис. 2.10. EBITDA ТОВ «Кернел-Трейд» в сегменті переробки олійних культур, млн. дол.

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

Однак після 2020 року, у 2021 та 2022 рр. маржа починає знижуватися, досягаючи від'ємного значення у 2022 р.. Таке різке падіння може свідчити про зростання витрат, зменшення доходів або поєднання обох факторів. Для ТОВ «Кернел-Трейд» цей період збігається з економічними труднощами, ймовірно, під впливом зовнішніх факторів, зокрема війни в Україні, яка суттєво вплинула на діяльність компанії у 2022 р..

У 2023 р. спостерігається різке відновлення маржі EBITDA, яка досягає значно вищого рівня, ніж у попередні роки. Це може свідчити про сильний відскок, можливо, завдяки реструктуризації, поліпшенню ринкових умов або значним операційним змінам, які позитивно вплинули на прибутковість.

Загалом ця тенденція відображає вплив зовнішніх викликів, а також здатність компанії до адаптації. Особливо помітним є відновлення у 2023 р., що свідчить про здатність ТОВ «Кернел-Трейд» ефективно реагувати на кризові ситуації та потенційно використовувати посткризові можливості.

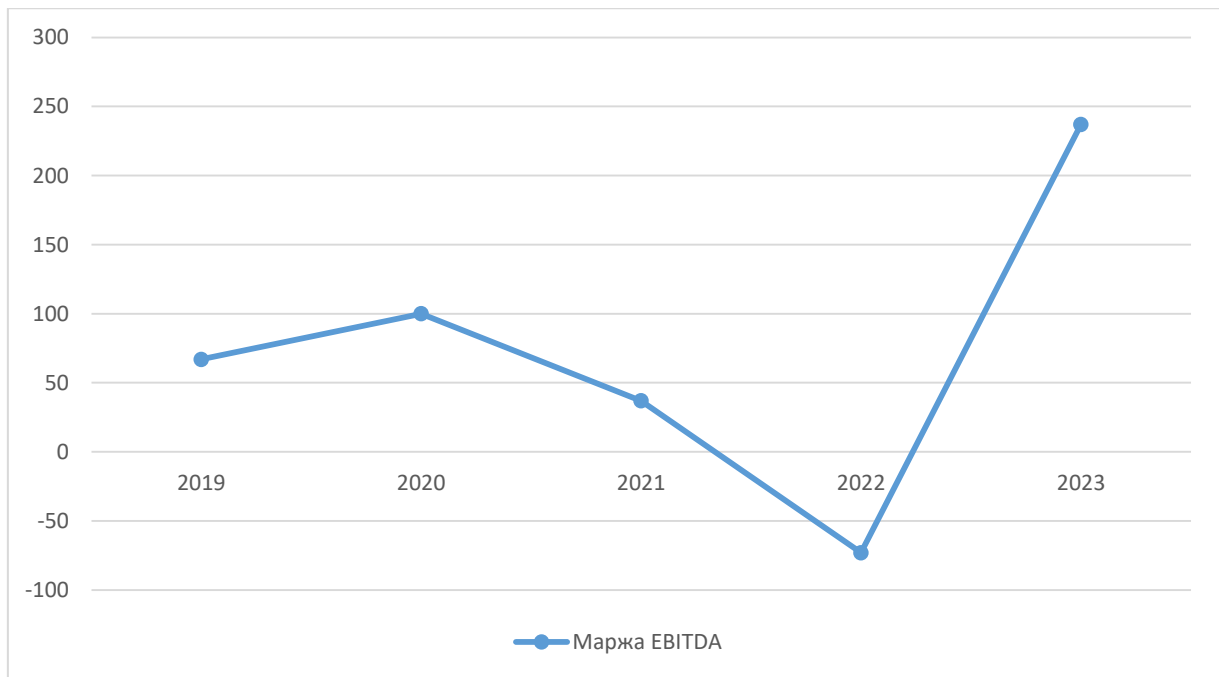

Рис. 2.11. Маржа EBITDA ТОВ «Кернел-Трейд» в сегменті переробки олійних культур, дол. США/тонн проданої соняшникової олії

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

Графік на рисунку 2.12. ілюструє динаміку експорту зерна з України, пропускну спроможність експортних терміналів та обсяги приймання на внутрішніх елеваторах з 2019 по 2023 рік. За цей період можна простежити кілька ключових тенденцій, що відображають зміни в експортній інфраструктурі та завантаженні потужностей у зерновому секторі України.

З 2019 по 2021 рік як експорт зерна, так і пропускну спроможність експортних терміналів демонструють тенденцію до зростання, причому кожна з них досягла свого піку в 2021 р.. Таке зростання може свідчити про збільшення попиту на українське зерно на світовому ринку, а також про вдосконалення або розширення потужностей терміналів для обробки зростаючих обсягів експорту. Обсяги приймання на внутрішніх елеваторах, однак, залишаються відносно стабільними, демонструючи лише незначне зростання, що свідчить про те, що в той час як потужності для експорту зерна збільшилися, процеси приймання у сховищах не розширювалися такими ж темпами.

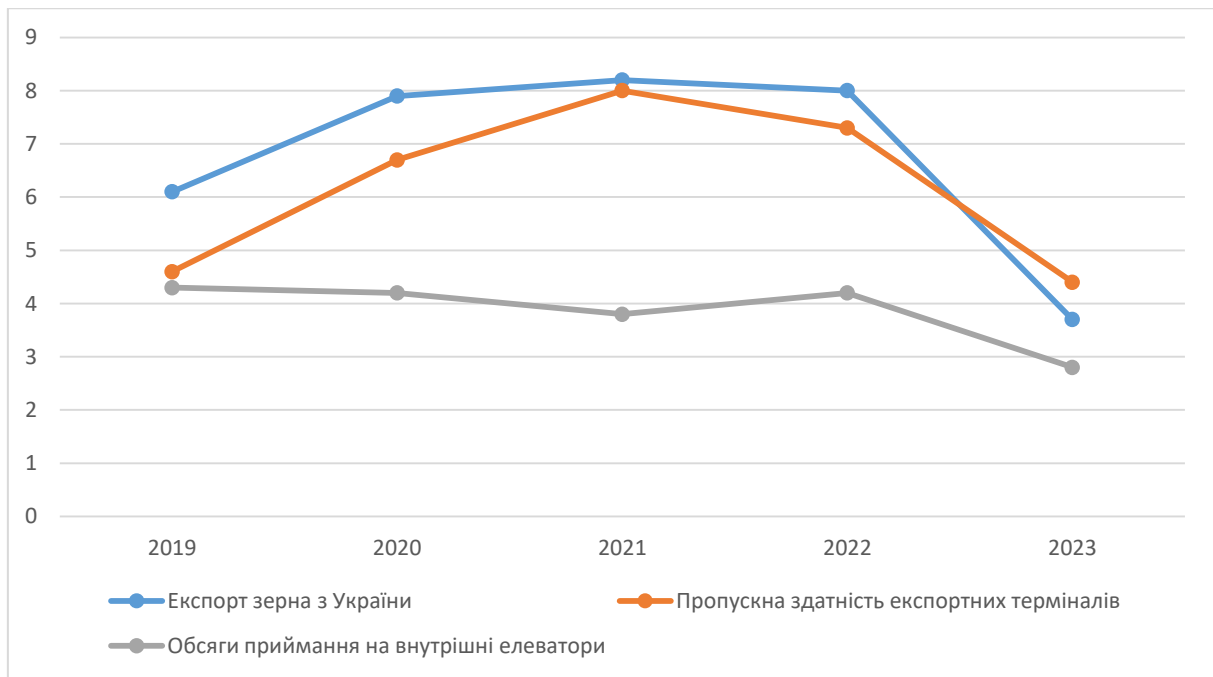

Рис. 2.12. Обсяги інфраструктури та торгівлі ТОВ «Кернел-Трейд», млн. т

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

У 2022 та 2023 рр. спостерігається спад за всіма трьома показниками. Падіння обсягів експорту та потужностей терміналів можна пояснити зовнішніми факторами, такими як логістичні перебої або геополітичні виклики, особливо враховуючи вплив війни в Україні. Це зниження може відображати обмежені операційні можливості експортної інфраструктури в цей період, а також можливе пошкодження або обмеження маршрутів експорту зерна.

Обсяги приймання на внутрішніх елеваторах також зменшаться у 2023 р., що свідчить про зниження активності зі збору та зберігання зерна в Україні. Це скорочення може бути пов'язане зі зменшенням виробництва, проблемами в логістиці або іншими факторами, які вплинули на переміщення зерна до сховищ.

Таким чином, графік 2.12 відображає період зростання експортних можливостей та інфраструктури до 2021 року, за яким слідує значний спад через ймовірні зовнішні перебої у 2022 та 2023 рр.. Ця тенденція підкреслює вразливість зернового сектору України до геополітичних подій та важливу роль надійної експортної інфраструктури для підтримання обсягів експорту.

Обсяги інфраструктури та торгівлі у 2023 фінансовому р. скоротилися майже вдвічі порівняно з попереднім роком через перебої в експортній логістиці, спричинені повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Однак маржа виявилася досить високою, насамперед завдяки інфраструктурі та логістичним активам в Україні під час «вікна можливостей» для експорту з низькими логістичними витратами, відкритого завдяки зерновій ініціативі Black Sea Grain Initiative. Торгівельна діяльність Avere мала обмежений внесок у EBITDA сегмента.

На графіку 2.13. представлено динаміку рентабельності за показником EBITDA для ТОВ «Кернел-Трейд» з 2019 по 2023 рік, порівнюючи загальну рентабельність за показником EBITDA з рентабельністю за показником EBITDA без урахування Avere.

Загальна маржа EBITDA (показана синім кольором) демонструє зростання з 2019 р., досягаючи піку в 2021 р., за яким слідує спад у 2022 р., а потім відновлення у 2023 р.. Ця траєкторія вказує на період високої прибутковості в 2021 р., потенційно зумовлений сприятливою ринковою кон'юнктурою, а також на подальше падіння, ймовірно, під впливом зовнішніх потрясінь, таких як геополітичні події в Україні. Відновлення у 2023 р. свідчить про стійкість і здатність долати труднощі.

Маржа EBITDA без урахування Avere (показана помаранчевим кольором) має дещо іншу тенденцію. Хоча вона починається з аналогічного рівня, маржа знижується більш різко з 2020 року, досягаючи найнижчої точки в 2022 р., а потім починає відновлюватися в 2023 р.. Ця тенденція до зниження маржі без урахування Avere підкреслює вплив операцій Avere на прибутковість компанії, особливо в рр. зі значною волатильністю.

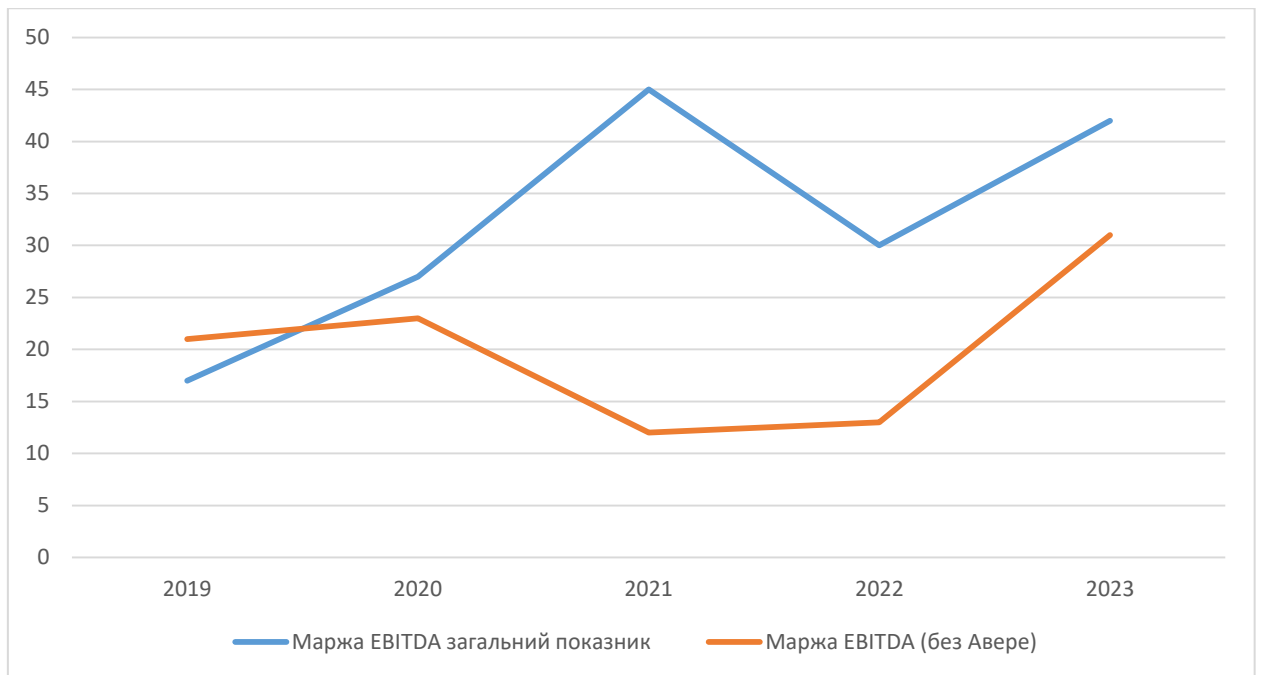

Рис. 2.13. Маржа EBITDA ТОВ «Кернел-Трейд» в сегменті інфраструктури та торгівлі, дол. США/тонна експортованого зерна

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

Насамкінець, графік підкреслює важливість внеску Avere у загальну прибутковість ТОВ «Кернел-Трейд», особливо у складні роки. Відновлення обох показників у 2023 р. є позитивним знаком, що свідчить про покращення операційного середовища та ефективну адаптацію до попередніх перебоїв.

У 2023 фінансовому році не було таких масштабних одноразових збитків, пов'язаних з війною, як рік тому. У зв'язку зі зниженням обсягів, але вищою маржею, EBITDA сегмента у 2023 фінансовому році скоротилася на 35% до 154 млн доларів США порівняно з попереднім роком.

Аналіз EBITDA для інфраструктурного та торговельного сегментів ТОВ «Кернел-Трейд» свідчить про значні зміни у фінансових показниках за останні роки. З 2019 по 2021 рік EBITDA демонструє стійке зростання, збільшившись зі 106 у 2019 р. до 359 у 2021 р.. Таку позитивну динаміку, ймовірно, можна пояснити стратегічними інвестиціями, операційною ефективністю та сприятливою ринковою кон'юнктурою в ключових для компанії секторах (рис. 2.14.).

Однак у 2022 р. спостерігається помітне зниження показника ЕВІТДА до 237, за яким слідує подальше падіння до 154 у 2023 р.. Це зниження, ймовірно, пов'язане з серйозними викликами, що виникли внаслідок війни в Україні. Конфлікт суттєво вплинув на ланцюги поставок, експортні можливості та операційну діяльність в цілому, що негативно позначилося на фінансових результатах.

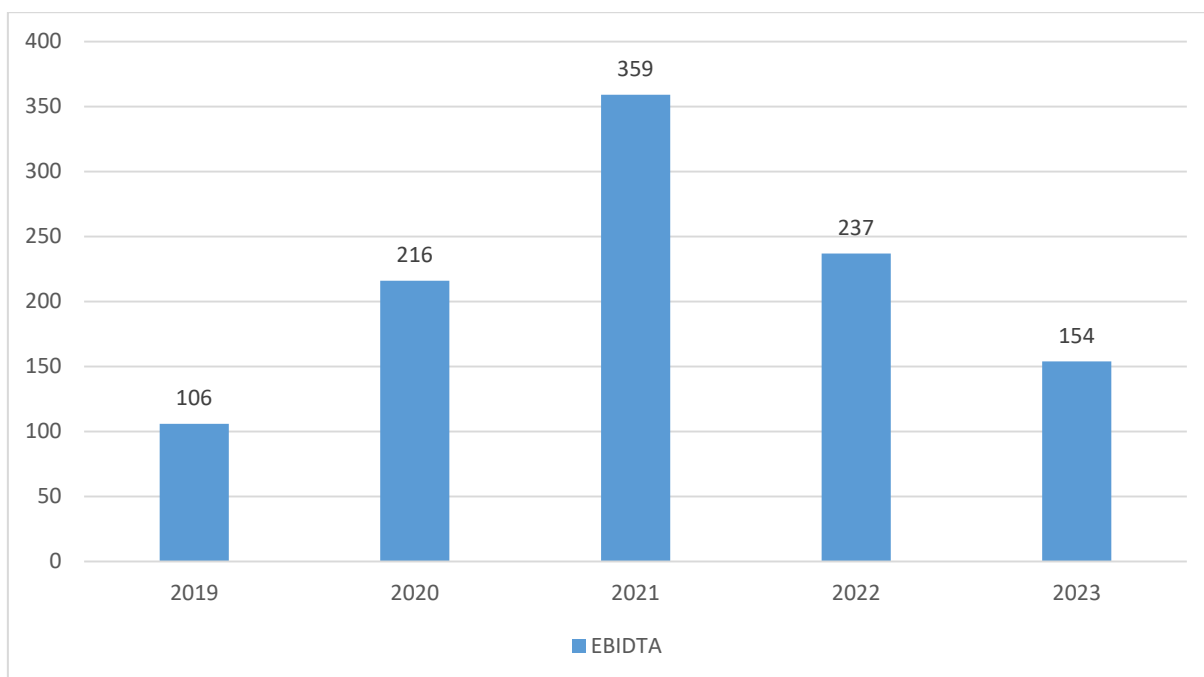

Рис. 2.14. ЕВІТДА ТОВ «Кернел-Трейд» в сегменті інфраструктури та торгівлі, дол. США

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

Аналізуючи вплив на сегменти інфраструктури та торгівлі, важливо зазначити, що їхні показники можуть бути особливо чутливими до геополітичних факторів, коливань цін на сировинні товари та логістичних викликів. Для глибшого розуміння специфічного впливу на ці сегменти вкрай важливим є доступ до сегментованих даних. Це дозволить ретельніше проаналізувати, чи зіткнулися інфраструктура і торгівля з унікальними викликами, чи обидва сегменти мали схожі тенденції у своїх фінансових показниках.

Таким чином, аналіз EBITDA ТОВ «Кернел-Трейд» за вказаний період висвітлює важливі аспекти фінансового здоров'я компанії та виклики, з якими вона зіткнулася, вказуючи на необхідність стратегічної адаптації у відповідь на зміни у зовнішньому середовищі.

Аналіз зібраних площ та виробництва сільськогосподарської продукції для ТОВ «Кернел-Трейд» з 2019 по 2023 рік (рис. 2.15.) не лише висвітлює значні тенденції, але й підкреслює їхній вплив на формування оборотного капіталу. Дані показують, що з 2019 по 2021 рік загальна зібрана площа зменшилася з 529 тис. га до 501 тис. га, що відповідало зниженню сільськогосподарського виробництва з 3,3 млн тон до 2,9 млн тон. Таке скорочення як площі, так і виробництва свідчить про операційні проблеми, які можуть призвести до дефіциту оборотного капіталу, оскільки менше ресурсів доступно для отримання доходу.

У 2022 р., незважаючи на незначне скорочення посівних площ до 499 тис. га, виробництво відновилося до 3,3 млн тон. Таке зростання може означати більш ефективне використання ресурсів, що потенційно дозволить ТОВ «Кернел-Трейд» генерувати більший дохід з меншої площі, що позитивно вплине на оборотний капітал. Зростання виробництва може покращити грошові потоки, що дозволить компанії краще управляти своїми короткостроковими зобов'язаннями та операційними витратами.

Однак ситуація погіршилася у 2023 р., коли зібрана площа різко скоротилася до 363 тисяч гектарів, а виробництво впало до 1,8 мільйона тон. Таке значне падіння, ймовірно, матиме серйозні наслідки для оборотного капіталу. Зменшення виробництва безпосередньо впливає на генерування доходів, що призводить до зниження притоку грошових коштів. Відповідно, це може обмежити здатність компанії виконувати свої короткострокові зобов'язання, що потенційно може призвести до збільшення залежності від кредитів або інших варіантів фінансування для підтримки ліквідності.

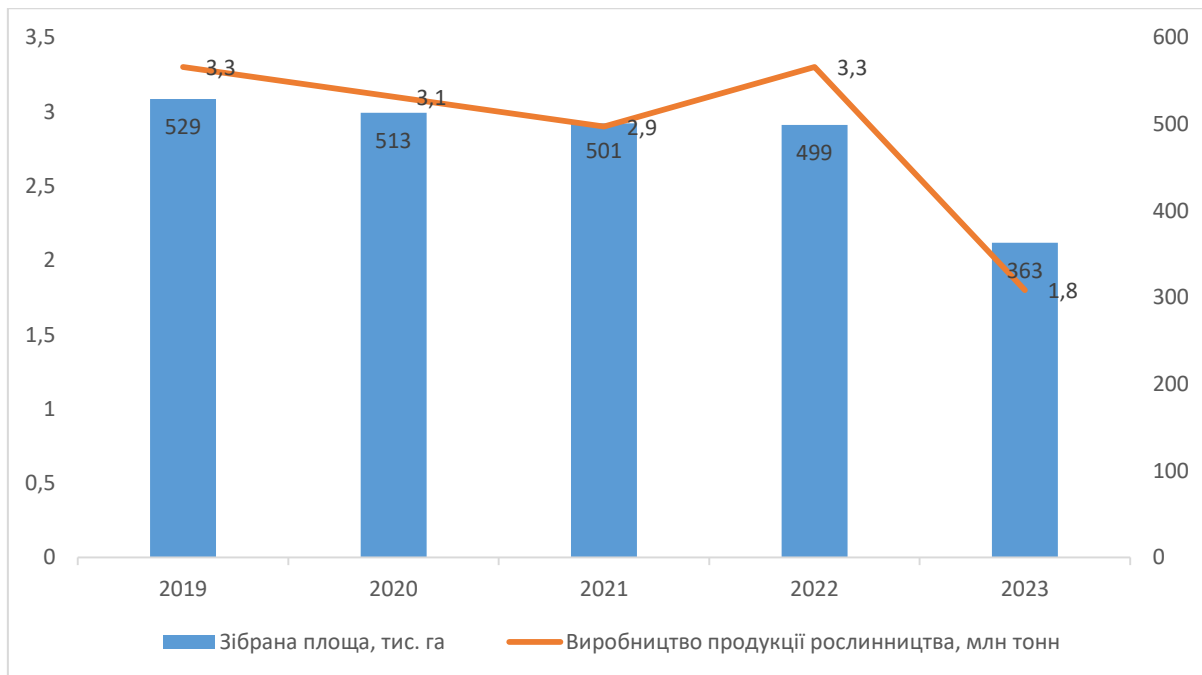

Рис. 2.15. Виробництво ключових культур ТОВ «Кернел-Трейд»

*Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].

Загалом, взаємозв'язок між зібраними площами, обсягами виробництва та формуванням оборотного капіталу є очевидним. Коливання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції суттєво впливають на грошові потоки та ліквідність компанії, які мають вирішальне значення для забезпечення стабільної діяльності. Триваюча геополітична нестабільність ще більше загострює ці проблеми, що вимагає ефективних стратегій фінансового менеджменту для подолання невизначеності та підтримання достатнього рівня оборотного капіталу для майбутнього зростання.

Аналіз маржі EBITDA для аграрного сегмента ТОВ «Кернел-Трейд» з 2019 по 2023 рік тісно пов'язаний з формуванням та управлінням оборотними коштами, за його динамікою можемо прослідкувати на рисунку 2.16. У 2019 р. маржа EBITDA була сильною 344, що свідчить про те, що компанія ефективно конвертує свої доходи в прибуток, що має вирішальне значення для генерації грошового потоку. Ця здорова маржа, ймовірно, позитивно вплинула на оборотний капітал, що дозволило ТОВ «Кернел-Трейд» підтримувати ліквідність, інвестувати в операційні поліпшення та

виконувати короткострокові зобов'язання, не покладаючись на зовнішнє фінансування.

Однак суттєве зниження маржі EBITDA до 163 у 2020 р. викликає занепокоєння щодо операційних проблем, з якими стикаються протягом цього періоду. Це різке падіння може означати збільшення витрат або скорочення доходів, що потенційно призведе до посилення грошових потоків. Менша рентабельність EBITDA означає, що менше готівки доступно для реінвестування або покриття щоденних операційних витрат, тим самим напружуючи оборотні кошти. У цьому сценарії ТОВ «Кернел-Трейд», можливо, довелося покладатися на кредитні або інші механізми фінансування для підтримки своїх операцій, що ілюструє прямий зв'язок між прибутковістю та управлінням оборотними коштами.

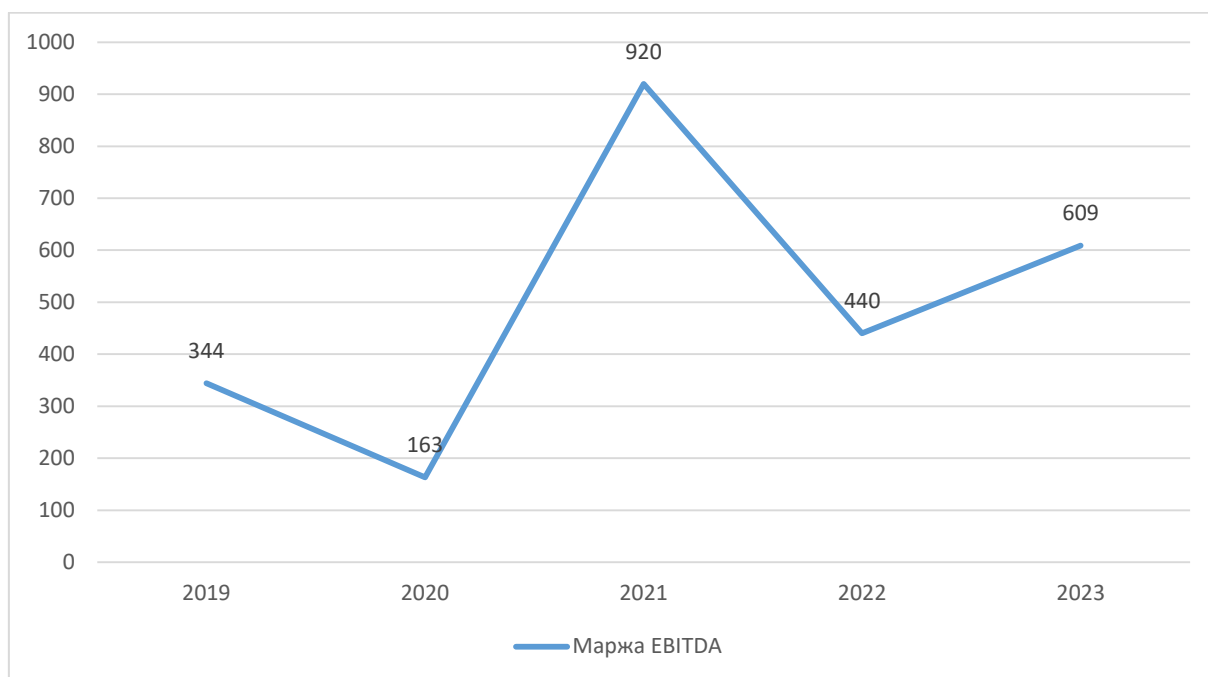

Рис. 2.16. Маржа EBITDA в сегменті виробництва ключових культур ТОВ «Кернел-Трейд», дол. США/га

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

Значне відновлення рентабельності EBITDA до 920 у 2021 р. є чудовим поворотом для сільськогосподарського сегмента ТОВ «Кернел-Трейд». Це різке збільшення прибутковості свідчить про підвищення операційної

ефективності та поліпшення ринкових умов, що, ймовірно, підвищило грошовий потік. Маючи більшу рентабельність EBITDA, ТОВ «Кернел-Трейд» мав би більше готівки, тим самим зміцнюючи свої позиції в оборотному капіталі. Збільшення прибутковості може зменшити залежність від зовнішнього фінансування і забезпечити більшу гнучкість для інвестування в можливості зростання або буферизації від потенційних майбутніх збоїв.

Незважаючи на цей успіх, маржа EBITDA знову знизилася до 440 у 2022 р., що свідчить про те, що зовнішні фактори, можливо, пов'язані з геополітичною напруженістю та порушеннями ланцюга поставок, вплинули на прибутковість. Хоча ця маржа все ще здорова, зниження може мати напружений оборотний капітал, обмежуючи грошовий потік. Притаманна аграрному сектору вразливість до зовнішніх шоків може спричинити коливання доступності грошових коштів, що вимагає розумного управління оборотним капіталом для вирішення цих проблем.

Відновлення маржі EBITDA до 609 у 2023 р. свідчить про те, що ТОВ «Кернел-Трейд» зміг ефективно адаптувати та оптимізувати свої операції. Це поліпшення не тільки відображає підвищену прибутковість, але й сигналізує про потенційне збільшення грошового потоку, позитивно впливаючи на оборотні кошти. Більша маржа означає більш доступні грошові кошти для короткострокових потреб, що дозволяє компанії задовольняти свої операційні витрати та інвестувати в ініціативи зростання.

Таким чином, коливання рентабельності EBITDA для аграрного сегмента ТОВ «Кернел-Трейд» безпосередньо впливають на оборотні кошти компанії. Сильна маржа сприяє кращому руху грошових коштів і ліквідності, що дозволяє ефективно управляти короткостроковими зобов'язаннями. І навпаки, зниження маржі може напружувати оборотний капітал, підкреслюючи необхідність стратегічного фінансового управління. Ця взаємодія між прибутковістю та оборотними коштами має вирішальне

значення для підтримки операцій та забезпечення стійкості перед зовнішніми проблемами в аграрному секторі.

Аналіз ЕВІТДА для аграрного сегмента ТОВ «Кернел-Трейд» з 2019 по 2023 рік виявляє значні коливання фінансових показників, це відображено на рисунку 2.17. У 2019 р. показник ЕВІТДА був зафіксований на рівні 182, що свідчить про помірний рівень рентабельності. Однак у 2020 р. відбулося зниження до 134, що відображає потенційні проблеми, такі як збільшення операційних витрат, несприятливі погодні умови або волатильність ринку, що негативно вплинуло на прибуток.

2021 рік ознаменувався сильним відновленням, а показник ЕВІТДА зріс до 461. Це суттєве збільшення свідчить про те, що ТОВ «Кернел-Трейд» успішно подолав труднощі, з якими зіткнувся минулого року, можливо, завдяки покращенню операційної ефективності, кращому управлінню рослинництвом або сприятливим ринковим умовам. Різке зростання ЕВІТДА свідчить про надійну продуктивність в сільськогосподарському сегменті.

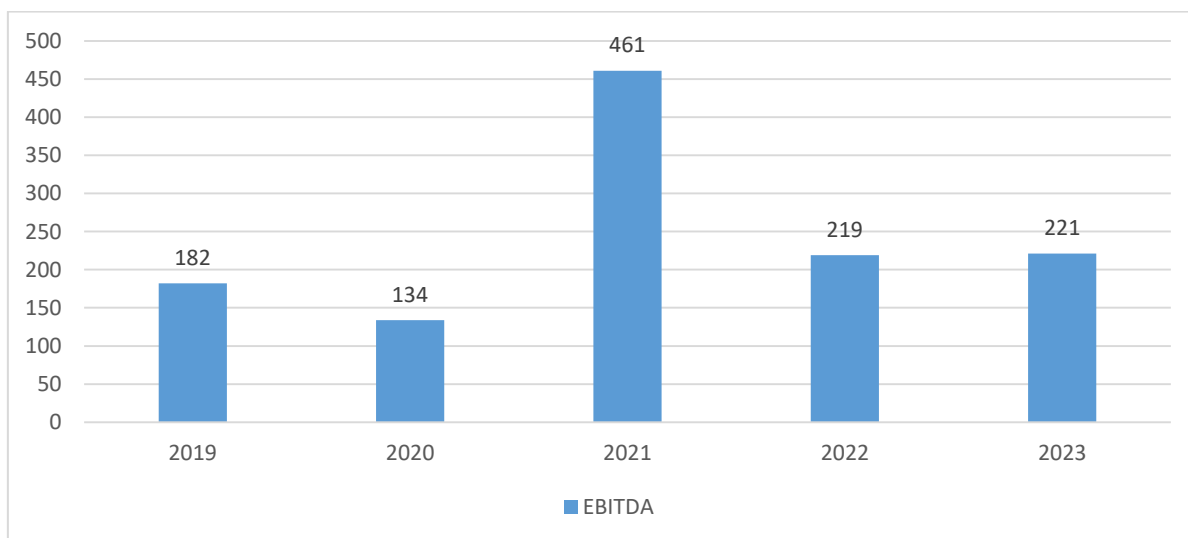

Рис. 2.17. ЕВІТДА в сегменті виробництва ключових культур ТОВ «Кернел-Трейд», дол.

**Джерело: побудовано автором на основі джерел [22, 23, 24, 25, 26].*

У 2022 р. показник ЕВІТДА знизився до 219, що означає зниження прибутковості, але все ще вказує на стійкість порівняно з 2020 роком. Це зниження може бути пов'язано з постійною геополітичною напруженістю і

перебоями в ланцюгах поставок, що впливають на сільськогосподарські операції.

У 2023 р. показник EBITDA залишався відносно стабільним на рівні 221, припускаючи, що ТОВ «Кернел-Трейд» зумів зберегти свою продуктивність, незважаючи на зовнішні проблеми. В цілому, хоча протягом багатьох років спостерігалися коливання EBITDA, аграрний сегмент демонструє здатність до відновлення та стабільності, підкреслюючи важливість ефективного управління та адаптації до мінливих ринкових умов.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»

3.1. Перспективи розвитку підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції

Перспективними є напрямки розвитку підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції в Україні, враховуючи багаті сільськогосподарські ресурси країни та зростаючий попит на продукцію з доданою вартістю. Аграрний сектор традиційно є одним з найважливіших економічних важелів України, де родючі землі виробляють значну кількість зерна, овочів, фруктів та інших сільськогосподарських товарів. Розширення переробної промисловості може принести значну користь цим сировинним продуктам, створюючи нові економічні можливості та сприяючи сталому зростанню в сільській місцевості.

Одним з основних драйверів зростання в цьому секторі є сильний експортний потенціал перероблених сільськогосподарських товарів. Хоча Україна вже є великим експортером сировинних сільськогосподарських товарів, перероблена продукція часто має більш високу прибутковість і може вийти на більш різноманітні ринки. Інвестуючи в переробні потужності, український бізнес може виробляти товари з більш тривалим терміном зберігання, такі як консервовані овочі, соки, масла та молочні продукти, які користуються попитом на міжнародному рівні. Це може дозволити українському бізнесу не тільки диверсифікувати експорт, але й протистояти коливанням цін на сировинні товари, зосереджуючись на більш високоякісних продуктах.

Крім того, розвиток переробної промисловості може допомогти збільшити зайнятість у сільській місцевості та зменшити економічні диспропорції між міськими та сільськими регіонами. Виробничі потужності

вимагають кваліфікованої робочої сили, яка може стимулювати інвестиції в місцеву підготовку та освіту робочої сили, зміцнюючи місцеву економіку. Це також може зменшити міграцію до міст, забезпечуючи стабільні можливості працевлаштування в сільських громадах, тим самим підтримуючи збалансований регіональний розвиток.

Сектор також має потенціал для інновацій та технологічного прогресу. Сучасні технології переробки, технології зменшення відходів та стійкі практики можуть бути інтегровані для підвищення якості продукції та зменшення впливу на навколишнє середовище. Зростаючий глобальний акцент на сталості та екологічно чистій практиці дає можливість українському бізнесу позиціонувати себе як лідерів з зеленої та ефективної переробки сільськогосподарської продукції. Інвестиції в технології, такі як точне сільське господарство, відновлювана енергія на переробних підприємствах та ефективна логістика можуть ще більше підвищити конкурентоспроможність.

Однак проблеми залишаються. Сектор вимагає значних інвестицій в інфраструктуру, особливо в транспортні, складські та переробні потужності. Фінансування може бути важко забезпечити для малих і середніх підприємств (МСП), які поширені в аграрному секторі. Підбадьорює те, що зростають можливості партнерства з міжнародними інвесторами, гранти від програм Європейського Союзу та підтримка міжнародних фінансових інституцій, які можуть допомогти українським підприємцям отримати доступ до необхідного капіталу.

Нормативна підтримка також має важливе значення. Уряд може сприяти зростанню переробки сільськогосподарської продукції шляхом спрощення правил, зменшення бар'єрів для МСП та надання стимулів для інвестицій в переробну інфраструктуру. Програми, які підтримують інновації, стійкі практики та розвиток експорту, можуть ще більше сприяти зростанню сектору. Підтримка процесів сертифікації відповідно до

міжнародних стандартів якості також буде важливою для підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку.

На основі дослідження було розроблено конкретні пропозиції щодо перспектив розвитку підприємництва в галузі переробки сільськогосподарської продукції, результати викладені в таблиці 3.1. Кожна пропозиція супроводжується описом, необхідними умовами для реалізації та очікуваними результатами.

Таблиця 3.1

Пропозиції щодо підтримки підприємництва у сфері перероби сільськогосподарської продукції

Пропозиція	Опис	Необхідні умови для реалізації	Очікувані результати
Створення асоціації переробних підприємств	Об'єднання переробних підприємств для вирішення галузевих проблем, обміну досвідом та лобювання інтересів	Державна підтримка реєстрації асоціації, стимулювання підприємців до вступу в асоціацію	Захист інтересів галузі, посилення впливу на державну політику та регулювання
Інтеграція з сільськогосподарськими підприємствами	Співпраця з фермерами для стабільного постачання сировини на переробні підприємства	Довгострокові контракти між фермерами та переробниками, державні програми підтримки кооперації	Зменшення коливань цін на сировину, стабільність поставок
Створення регіональних кластерів та агропарків	Створення регіональних кластерів, де підприємства можуть спільно використовувати ресурси та інфраструктуру	Включення кластерів до державних програм розвитку; податкові пільги для учасників кластерів	Підвищення конкурентоспроможності, зменшення витрат на логістику та зберігання
Впровадження спільних логістичних центрів	Створення єдиної інфраструктури для зберігання та транспортування продукції	Інвестиції в логістику, будівництво логістичних центрів за підтримки держави	Оптимізація логістичних витрат, зменшення псування продукції

Джерело: створено автором

Такі структурні підходи забезпечують ефективну співпрацю між підприємствами, оптимізацію витрат та підвищення якості продукції. Крім

того, така структура може допомогти підприємцям у галузі переробки сільськогосподарської продукції розширити експортні можливості та залучити нові інвестиції.

Таким чином, переробна промисловість в Україні має значний потенціал для розвитку підприємництва. Зосереджуючись на виробництві з доданою вартістю, впроваджуючи технологічні інновації та сприяючи сталій практиці, цей сектор може стати важливою частиною економіки України. Завдяки стратегічним інвестиціям, підтримці державної політики та доступу до міжнародних ринків сільськогосподарська переробна промисловість України має потенціал для процвітання, забезпечуючи економічне зростання, створення робочих місць та розвиток сільських районів по всій країні.

3.2. Розробка рекомендацій щодо забезпечення оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд»

Представлений аналіз висвітлює значні проблеми, з якими стикаються сільськогосподарські переробні підприємства у забезпеченні належних оборотних коштів. Для вирішення цих проблем необхідний багатогранний підхід.

Оптимізація виробничих процесів має вирішальне значення. Впровадження передових технологій, таких як автоматизація та енергоефективне обладнання, може зменшити витрати та підвищити продуктивність. Впровадження Just-in-Time систем управління запасами може мінімізувати рівень запасів і звільнити оборотні кошти. Оптимізація логістичних маршрутів та використання сучасних перевезень також може значно знизити витрати на логістику.

Фінансове планування не менш важливе. Розробка детального бюджету дозволяє бізнесу прогнозувати майбутні витрати і доходи, забезпечуючи більш ефективне управління грошовими потоками. Суворе дотримання умов кредитування та ретельний моніторинг дебіторської заборгованості можуть

покращити рух грошових коштів. Реалізація стратегій управління фінансовими ризиками, таких як страхування від неплатежів і валютних ризиків, може захистити бізнес від непередбачених подій.

Залучення інвестицій в сільськогосподарську переробну промисловість може стати ключовим драйвером для просування цього сектора, забезпечення підприємств необхідним капіталом для модернізації обладнання, розширення виробничих потужностей, підвищення конкурентоспроможності. Інвестиції можуть надходити з різних джерел, включаючи приватних інвесторів, венчурні фірми, фонди розвитку та стратегічних партнерів, кожен з яких пропонує різні типи фінансових структур, підтримку та експертизу.

Одним з найбільш простих способів залучення інвестицій є орієнтація на приватних інвесторів та венчурні фірми. Ці інвестори, як правило, зацікавлені у високому потенціалі зростання та шукають бізнес з чіткими стратегіями розширення та інноваційними підходами. Сільськогосподарські переробні компанії можуть звернутися до цього типу інвесторів, демонструючи сильний бізнес-план, який демонструє їх здатність генерувати прибутки та масштабувати операції [51]. Висвітлення сталих практик, таких як екологічно чисті методи обробки або енергоефективні об'єкти, також може зробити бізнес більш привабливим, оскільки екологічна стійкість стає значним інвестиційним критерієм.

Стратегічне партнерство також може відігравати значну роль у залученні інвестицій. У стратегічному партнерстві сільськогосподарська переробна компанія може об'єднатися з визнаним гравцем у секторі агробізнесу або дистрибуції продуктів харчування. Ці партнерства пропонують більше, ніж просто капітал; вони часто забезпечують доступ до розподільних мереж, технічну експертизу та оперативну підтримку. Наприклад, партнерство з більшою продовольчою корпорацією або продуктовою мережею може допомогти переробній компанії отримати доступ до більш широких ринків, тим самим збільшуючи потенціал продажів

і доходів. Державна підтримка відіграє важливу роль. Участь у державних програмах кредитування, використання податкових пільг та забезпечення державних гарантій може значно полегшити доступ до фінансування.

Підтримувані урядом фонди розвитку та міжнародні гранти можуть бути важливим джерелом інвестицій, особливо для підприємств у регіонах, де сільськогосподарська переробна промисловість є ключовим економічним сектором. Ці види фінансування часто призначені для стимулювання економічного зростання та створення робочих місць у сільській місцевості, і вони можуть надходити у формі кредитів з низькими відсотками, грантів або фінансування акцій. Багато міжнародних організацій, таких як Світовий банк або агентства регіонального розвитку, мають спеціальні програми для агробізнесу, особливо ті, які демонструють прихильність до сталого розвитку. Забезпечення таких коштів часто вимагає сильного бізнес-кейсу, орієнтованого на місцевий економічний вплив, стійкі практики та розвиток громад.

Для того, щоб сільськогосподарські переробні компанії підвищували свою привабливість для потенційних інвесторів, вони повинні зосередитися на прозорості, надійних фінансових звітах та стратегіях управління ризиками. Це включає в себе впровадження твердих методів управління, ведення точного обліку та створення чітких операційних звітів. Інвестори частіше фінансують бізнес, який може продемонструвати стабільність і передбачуваність фінансових показників. Крім того, добре продуманий план управління ризиками, спрямований на вирішення ринкових коливань, ризиків ланцюга поставок та операційних непередбачених обставин, може заспокоїти інвесторів щодо стійкості компанії у вирішенні конкретних проблем галузі.

В цілому, залучення інвестицій в аграрний сектор переробки - це багатошаровий процес, який вимагає стратегічного підходу. Визначаючи правильне поєднання інвесторів та узгоджуючи бізнес-цілі з очікуваннями інвесторів, компанії в цьому секторі можуть забезпечити необхідне

фінансування для інновацій, розширення та значного внеску в розвиток аграрної економіки.

Співпраця з іншими підприємствами через кооперативи може забезпечити доступ до спільних ресурсів, таких як оптова закупівля сировини та спільні маркетингові зусилля.

Для підвищення фінансової стабільності та операційної ефективності ТОВ «Кернел-Трейд», особливо в умовах сучасних геополітичних та логістичних викликів, важливо оптимізувати управління оборотним капіталом компанії. Це передбачає усунення ключових вразливих місць, які впливають на грошові потоки, управління запасами та загальну стійкість ланцюга поставок. У таблиці 3.2 представлено комплексний набір рекомендацій, спрямованих на зменшення залежності, диверсифікацію логістичних варіантів та підвищення операційної ефективності. Впроваджуючи ці стратегії, ТОВ «Кернел-Трейд» може мінімізувати фінансові ризики, підвищити прибутковість і побудувати більш гнучку та стійку бізнес-модель в умовах невизначеності.

Таблиця 3.2

Рекомендації щодо покращення управління оборотним капіталом ТОВ «Кернел-Трейд»

Слабке місце	Рекомендація	Очікуваний результат
Залежність України від чорноморських портів	Розширити експортні маршрути через альтернативні порти, такі як дунайські порти та порт Констанца в Румунії. Інвестувати в розвиток логістичної інфраструктури для забезпечення ефективності цих маршрутів, а також налагодити партнерство з міжнародними логістичними компаніями, які мають досвід транспортування цими альтернативними маршрутами.	Зменшення ризиків, пов'язаних із закриттям українських портів через військовий конфлікт або політичну нестабільність. Диверсифікація забезпечить безперебійний експорт та пом'якшить вплив на прибутковість компанії у разі перебоїв.

Слабке місце	Рекомендація	Очікуваний результат
Низька завантаженість потужностей переробних підприємств	Інвестувати в технології переробки різних сільськогосподарських культур (наприклад, ріпаку) для забезпечення цілорічної роботи заводу. Розглянути можливість контрактної переробки для третіх сторін для заповнення незавантажених потужностей.	Підвищення ефективності використання активів, зниження собівартості одиниці продукції за рахунок збільшення обсягів виробництва та покращення оборотності активів, що сприятиме підвищенню прибутковості.
Високі логістичні витрати через перенаправлення вантажів	Розширити логістичну мережу та оптимізувати перевезення, інвестуючи в партнерство з місцевими логістичними компаніями, які мають досвід роботи на європейському ринку, а також купуючи додатковий транспорт (наприклад, судна та вантажівки), щоб зберегти контроль над поставками. Створення складських центрів у країнах ЄС для полегшення процесів зберігання та транспортування.	Знижує логістичні витрати за рахунок економії на масштабах, посилює контроль над транспортуванням і забезпечує гнучкість у реагуванні на мінливі ринкові умови. Покращує управління грошовими потоками за рахунок зменшення витрат.
Високий рівень запасів через затримки під час транспортування	Впровадити систему відстеження запасів у режимі реального часу з використанням сучасних технологій (наприклад, датчиків Інтернету речей та ERP-систем), щоб точно контролювати рівень запасів та уникати їх надмірного накопичення. Регулювати рівень страхового запасу на основі прогнозів попиту та сезонності, щоб зменшити потребу у великих складських приміщеннях.	Зменшує оборотний капітал, пов'язаний із запасами, оптимізує складські витрати та знижує ризик псування продукції. Це також підвищує гнучкість у реагуванні на зміни попиту.
Залежність від сторонніх фермерів	Збільшити кількість контрактних угод з фермерами шляхом залучення більшої кількості місцевих фермерів до програми контрактного фермерства. Забезпечити їм доступ до фінансування, технічної підтримки та гарантованого збуту продукції, сприяючи налагодженню довгострокових відносин з постачальниками та забезпеченню більш стабільних поставок.	Зменшує ризики, пов'язані з коливанням цін на сировину, підвищує стабільність поставок і дозволяє більш точно планувати. Це також зменшує потребу в грошових резервах для закупівлі сировини.

Джерело: складено автором

Маркетинг і продажі також мають вирішальне значення. Розширення товарних ліній може диверсифікувати потоки доходів і зменшити залежність

від одного продукту. Активний пошук нових ринків, як внутрішніх, так і міжнародних, може збільшити продажі і поліпшити грошовий потік. Інвестиції в маркетинг і брендинг можуть підвищити впізнаваність бренду і лояльність клієнтів.

Отже, ефективне управління оборотним капіталом має вирішальне значення для ТОВ «Кернел-Трейд» у вирішенні складних викликів сучасного ринкового середовища. Впроваджуючи рекомендовані стратегії, такі як диверсифікація експортних маршрутів, оптимізація логістики, посилення контролю запасів та зміцнення відносин з місцевими фермерами, ТОВ «Кернел-Трейд» може зменшити вразливість до зовнішніх ризиків та підвищити операційну стабільність. Ці заходи не лише призведуть до скорочення витрат та покращення грошових потоків, але й підвищать стійкість та конкурентоспроможність компанії. Завдяки цим проактивним крокам ТОВ «Кернел-Трейд» може забезпечити більш стійке фінансове становище, що сприятиме сталому зростанню та адаптивності в умовах дедалі більшої волатильності галузі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, підприємництво є фундаментальним фактором економічного розвитку, що сприяє створенню нових робочих місць, збільшенню національного доходу та підвищенню добробуту суспільства. Підприємництво виконує різноманітні функції, зокрема економічну, інноваційну, організаційну, соціально-економічну та ресурсну, які визначають його особливу роль у ринковій економіці. Різноманітність підходів до визначення підприємництва (як економічної, так і соціальної діяльності) свідчить про те, що підприємництво є динамічним процесом, здатним адаптуватися до змін у суспільстві та технологіях. Самостійна підприємницька діяльність, часто пов'язана з ризиками та невизначеністю, є важливою рушійною силою інновацій та прогресу. Вибір організаційно-правової форми для бізнесу, зокрема, забезпечує відповідність його структури правовим нормам та ринковим умовам, що, в свою чергу, сприяє стійкості та ефективності підприємництва.

Загальний розвиток підприємництва в Україні з 2019 по 2023 рік демонструє змішані тенденції. Кількість суб'єктів господарювання, зокрема фізичних осіб-підприємців, залишалася стабільно високою, що підкреслює їхню важливість в економіці, незважаючи на коливання кількості компаній. У 2019 році налічувалося 1,56 млн фізичних осіб-підприємців та близько 380 тисяч компаній. Після помірного зростання у 2020 році та нетривалого спаду у 2021 році, у 2022 році відбувся різкий спад, зокрема через вплив геополітичних чинників. У 2023 році відбулося часткове відновлення: кількість компаній зросла до 307 тисяч, а фізичних осіб-підприємців - до 1,6 млн, що свідчить про поступову адаптацію бізнесу.

Фінансові показники в цей період також відображають коливання. У 2019 році загальний обсяг продажів для компаній становив 984 млрд грн, тоді як для фізичних осіб-підприємців - 88 млрд грн. У 2021 році обсяг продажів значно зріс, сягнувши 1,39 трлн грн для компаній та 137 млрд грн для

підприємців. Після спаду у 2022 році, у 2023 році обсяги реалізації для компаній знову зросли до 1,39 трлн грн, а для фізичних осіб-підприємців - до 118 млрд грн, що свідчить про зростаючу адаптивність та стійкість українського підприємництва.

Структура економічної діяльності показує, що оптова та роздрібна торгівля залишається провідним сектором, на який стабільно припадає близько 33% від загального обсягу виробництва. Промисловість та енергопостачання також продемонстрували незначне зростання, що свідчить про їхню стійкість перед обличчям економічних змін. Водночас, будівництво та переробна промисловість зазнали спаду, що може бути наслідком як економічної невизначеності, так і структурних змін в інвестиціях.

Загалом підприємницький сектор України демонструє стабільність та поступове відновлення, особливо після складного 2022 року, що свідчить про адаптивність українського бізнесу до змін та його важливу роль в економіці.

Ефективне управління оборотним капіталом має вирішальне значення для забезпечення стабільності та фінансової стійкості бізнесу. Оборотний капітал забезпечує ліквідність компанії, дозволяючи їй покривати щоденні витрати, такі як платежі постачальникам, заробітна плата працівникам та податки. Однак управління оборотним капіталом вимагає зваженого підходу, оскільки недостатність оборотного капіталу може призвести до фінансових труднощів, тоді як надлишок оборотного капіталу може знизити ефективність через утримання надлишкових запасів.

Аналіз поточного стану підприємництва в секторі переробки сільськогосподарської продукції в Україні свідчить про те, що галузь має значний потенціал для економічного зростання, хоча й стикається з низкою викликів. У секторі переробки насіння соняшнику кількість фізичних осіб-підприємців та компаній коливалася між 2019 та 2023 роками: у 2019 році налічувалося 845 фізичних осіб-підприємців та 688 компаній, але до 2022 року через геополітичну нестабільність їхня кількість зменшилася до 597 та 487 відповідно. У 2023 році спостерігалось незначне відновлення - 615 ФОП

та 611 компаній, що свідчить про стабілізацію та поступове повернення інтересу до сектору.

Сектор перебуває під значним впливом економічних, політичних, соціальних та технологічних факторів. Серед основних стримуючих факторів - недостатній доступ до фінансування для малих та середніх підприємств, що ускладнює оновлення технологій та модернізацію виробництва. Близько 36% переробних потужностей в Україні належать малим компаніям, тоді як найбільший гравець, ТОВ «Кернел-Трейд», контролює 18% ринку. З регуляторної точки зору, бізнес стикається зі значним адміністративним тягарем, що стримує розвиток сектору.

Переробка олійних культур залишається стратегічним напрямком, враховуючи стабільний попит на соняшникову олію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. У 2020-2022 роках ціни на олію зростали, досягнувши піку у 2022 році через глобальний попит та порушення ланцюгів постачання. Потім ціни поступово знизилися, стабілізувавшись на високому рівні.

Подальший розвиток сектору потребує покращення інфраструктури, доступу до інноваційних технологій та вдосконалення регуляторного середовища. Розширення міжнародного співробітництва, стимулювання інвестицій та спрощення бюрократичних процедур може підвищити конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку.

Фінансовий аналіз ТОВ «Кернел-Трейд» за період з 2019 по 2023 роки показав, що компанія досягла значних покращень в управлінні оборотним капіталом та підтримці платоспроможності, незважаючи на економічні виклики. За цей період оборотні активи компанії зросли з 1,26 млрд грн у 2019 році до 2,44 млрд грн у 2023 році, що підкреслює її здатність забезпечувати ліквідність та покривати короткострокові зобов'язання. Зокрема, значно зросли грошові кошти та їх еквіваленти - з 76,8 млн грн у 2019 році до 954,1 млн грн у 2023 році, покращивши коефіцієнт абсолютної ліквідності з 1,0% у 2019 році до 7,1% у 2023 році.

Коефіцієнт поточної ліквідності знизився з 156,7% у 2019 році до 127,3% у 2023 році, але все ще залишається на рівні, який свідчить про здатність компанії покривати свої зобов'язання. Водночас співвідношення чистого боргу до EBITDA коливалося, зменшившись з 24,5 у 2019 році до 2,7 у 2023 році, що свідчить про зменшення залежності від позикових коштів.

Показники рентабельності свідчать про покращення фінансового стану компанії. У 2023 році рентабельність активів (ROA) становила 9,8%, рентабельність власного капіталу (ROE) досягла 49,8%, а маржа чистого прибутку (NPM) - 7,6%, демонструючи значне зростання прибутковості. Оборотність активів коливалася, досягнувши піку в 2,1 у 2022 році, а потім знизившись до 1,4 у 2023 році, що свідчить про певні труднощі в підтримці високих рівнів продажів.

Таким чином, ТОВ «Кернел-Трейд» ефективно управляє своїм оборотним капіталом, підтримуючи ліквідність і підвищуючи прибутковість. Результати аналізу свідчать про стійке відновлення та стратегічну адаптацію компанії до мінливих ринкових умов.

Аналіз джерел формування оборотного капіталу ТОВ «Кернел-Трейд» виявив ключові фактори, що сприяють фінансовій стійкості компанії та ефективності управління ресурсами. Протягом 2019-2023 років особливо важливими залишаються три основні напрямки: переробка олійних культур, інфраструктура та торгівля, а також сільське господарство.

У 2023 році компанія переробила 2,5 млн тон насіння соняшнику, що на 14% більше, ніж у попередньому році, досягнувши 84% завантаження виробничих потужностей. Це дозволило отримати додатковий дохід на тлі зростаючого попиту, а показник EBITDA сегменту досяг 270 млн доларів США. Рентабельність за показником EBITDA зростає до 237 доларів США на тонну, що свідчить про стійкість компанії навіть в умовах посилення інфраструктурних ризиків.

У 2019-2021 роках обсяги експорту зернових та пропускна здатність терміналів стабільно зростали, досягнувши піку в 2021 році, коли EBITDA

сегмента сягнула 359 млн доларів США. Однак війна в Україні спричинила значні перебої, зокрема падіння обсягів експорту на 50% у 2023 році, що призвело до зниження EBITDA на 35% до 154 млн доларів США. Водночас, завдяки зниженню логістичних витрат, зумовленому зерновими угодами, компанія змогла зберегти високу маржу.

З 2019 по 2021 рік посівні площі скоротилися на 5,3% до 501 тис. га, що призвело до зменшення виробництва з 3,3 млн тон до 2,9 млн тон. Однак у 2022 році показники відновилися, досягнувши 3,3 млн тон. У 2023 році зібрана площа різко скоротилася до 363 тис. га, а виробництво впало до 1,8 млн тон, що може ускладнити забезпечення оборотним капіталом і обмежити здатність компанії виконувати короткострокові зобов'язання без зовнішнього фінансування.

Таким чином, дія цих трьох стратегічних напрямків забезпечує гнучкість та фінансову стабільність ТОВ «Кернел-Трейд». Незважаючи на значні зовнішні фактори, компанія демонструє адаптивність та підтримує високий рівень прибутковості, що сприяє зростанню оборотного капіталу та стабільній операційній діяльності.

Перспективи розвитку підприємництва в секторі переробки сільськогосподарської продукції в Україні є значними, що зумовлено численними економічними та екологічними факторами. Україна має значні сільськогосподарські ресурси, які забезпечують значний потенціал для розширення переробної промисловості, створення продукції з доданою вартістю та збільшення експортних можливостей. Доступ до міжнародних ринків з продукцією з тривалим терміном зберігання, такою як консерви, соки, олія та молочні продукти, дозволяє компаніям протистояти коливанням цін на сировину.

Розвиток переробки сільськогосподарської продукції сприятиме зайнятості в сільській місцевості та зменшенню економічних диспропорцій між містом і селом, оскільки підприємства цього сектору створюють робочі місця та потребують кваліфікованих фахівців. Впровадження інноваційних

технологій та екологічно чистих практик у виробництві дозволить підвищити якість продукції та зменшити вплив на навколишнє середовище.

Для реалізації цих перспектив пропонується створити асоціацію переробних підприємств, що сприятиме об'єднанню учасників галузі для вирішення спільних питань та просування їх інтересів на державному рівні. Крім того, інтеграція з сільськогосподарськими підприємствами через довгострокові контракти та державні програми підтримки кооперації може забезпечити стабільне постачання сировини та зменшити цінову волатильність.

Створення регіональних кластерів, агропарків та спільних логістичних центрів допоможе зменшити логістичні витрати та підвищити конкурентоспроможність. Державна підтримка, зокрема у вигляді податкових пільг, стимулюватиме інвестиції в інфраструктуру, розвиток логістики та створення нових переробних потужностей.

Таким чином, переробна промисловість України має можливість стати ключовою частиною економіки, забезпечуючи стабільний економічний розвиток та залучення нових інвестицій. Завдяки стратегічним інвестиціям, державній підтримці та доступу до міжнародних ринків, переробна промисловість може стимулювати зростання, створювати робочі місця та розвивати сільські регіони по всій країні.

Для підвищення фінансової стабільності та операційної ефективності ТОВ «Кернел-Трейд» має оптимізувати управління оборотним капіталом в умовах сучасних геополітичних та логістичних викликів. Це передбачає вирішення ключових питань, пов'язаних з грошовими потоками, управлінням запасами та ланцюгами поставок. Запропоновані рекомендації, такі як диверсифікація експортних маршрутів, підвищення рівня автоматизації переробки та вихід на нішеві ринки з високим попитом, сприятимуть підвищенню фінансової стійкості та операційної гнучкості. Крім того, зміцнення стратегічного партнерства в галузі сприятиме подальшому забезпеченню довгострокового зростання та конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. APK-Inform, офіційний сайт. Електронний адрес: <https://www.apk-inform.com/en>
2. Березна С. І. Вплив організаційно-правових форм господарювання на організацію фінансів підприємств. 23 травня. 2013. Електронне посилання: <http://libfor.com/index.php?newsid=1877>
3. Бланк І. Управління активами. К.: Ника-Центр, Ельга, 2002. 702 с.
4. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту [Текст]: Пер. з англ. К.: Молодь, 1997. 1000 с.
5. Варналій З.С., Мале підприємництво: основи теорії і практики/Варналій З.С. [4-те вид., стер.]– К.: Товариство знання, 2008 - 302 с.
6. Варналій З.С., Основи підприємницької діяльності. Електронне посилання: <https://westudents.com.ua/knigi/164-osnovi-pdprimnitsko-dyalnost-varnaly-zs.html>
7. Велика О. Ю., Основні види та організаційні форми підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О. Ю. Велика/ Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Електронне наукове фахове видання. 2018. Вип. 3(14). <http://easterneurope-ebm.in.ua/>
8. Гейнц Р. М., Організаційно-правові форми юридичних осіб- суб'єктів підприємництва / Р. М. Гейнц/ Наук. вісті Галицької академії. Зб. Наук. статей, 2008. № 2(14). С.171–175
9. Господарський кодекс України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Домбровська Н.Р., «Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства». Глобальні та національні проблеми економіки, 2017.№17. С.820-825
11. Драгун Л.М., «Удосконалення аналізу ефективності використання обігових коштів підприємства» / Л.М. Драгун, В.Ф. Левченко, О.Л. Бондаренко / Фінанси України. 1998 №12 С.12-20.

12. Дробошевська Т. Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства / Т. Дробошевська Л. Фільштейн. Наукові записки, вип. 12, част. I. С. 204-207. Електронний ресурс: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4736/1/42_2012-204-207.pdf

13. Дропа Я.Б., «Визначення оптимальної структури оборотного капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності» / Вісник Львівської державної академії: збірник наукових статей. Економічні науки, 2005 № 9. С.361-368.

14. Дядін А.С., Дефініція категорії «Підприємницька діяльність» /А.С. Дядін/ «Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг»: Збірник наук. праць. 2017 Вип. 1(25). С.62-72.

15. Живко З.Б., Підходи до тлумачення понять «підприємництво» та «підприємницька діяльність» через призму функцій економічної системи/ З.Б. Живко / Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2012. Вип. 9. С.31-34.

16. Закон України «Про підприємництво». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

17. Закон України «Про підприємництво»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

18. Інформація діяльності ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» // Внутрішня документація ТОВ «Кернел-ТРЕЙД»

19. Іскра В. В., «Оцінка ефективності використання оборотного капіталу українських агрохолдингів». Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 10. С.87-92.

20. Карпенко Л.М., «Методичний інструментарій до аналізу показників рентабельності підприємства». Електронний ресурс: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/>

21. Квасниця О., Еволюція підходів до трактування сутності підприємництва / О. Квасниця /Економічний аналіз. 2012– Т.10(4). С.156-160.

22. Консолідована звітність компанії ТОВ «Кернел-Трейд» за 2019 рік. Електронний ресурс: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2019/10/Kernel_FY2019_Annual_Report_.pdf
23. Консолідована звітність компанії ТОВ «Кернел-Трейд» за 2020 рік. Електронний ресурс: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2020/12/FY2020_Kernel_Annual_Report.pdf
24. Консолідована звітність компанії ТОВ «Кернел-Трейд» за 2021 рік. Електронний ресурс: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2021/10/FY2021_Kernel_Annual_Report.pdf
25. Консолідована звітність компанії ТОВ «Кернел-Трейд» за 2022 рік. Електронний ресурс: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2022/11/FY2022_Kernel_Annual_Report.pdf
26. Консолідована звітність компанії ТОВ «Кернел-Трейд» за 2023 рік. Електронний ресурс: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2023/10/FY2023_Kernel_Annual_Report.pdf
27. Кравченко О.С. Іванова Г.М., «Оборотні активи: сутність, особливості формування та місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №5. Т. 2. С.29-32.
28. Лазур П.Ю., Історична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні інтерпретації/ П.Ю.Лазур/ Науковий вісник Національного лісотехнічного університету. Вип.16.6.2006 С.285-292
29. Мадзігон В., Історичний розвиток підприємництва та основні функції підприємництва / В.Мадзігон / Молодь і ринок 2012. № 2.С.46-52.
30. Майборода О. В., «Оптимізація структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємства» /О. В. Майборода, С. Ю. Хлопкова/ Ефективна економіка. 2018 №12. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6763>
31. Манн Р.В., Понятійно-категоріальний апарат економічного потенціалу регіону/ Р.В. Манн, К.Д. Плигач / 36. Наук. праць Черкаського

державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. –Черкаси, 2018. №48. С.5-13

32. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 №73 (зі змінами та доповненнями). Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

33. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємства. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2012. Вип. 138. С. 53-57. Електронний ресурс: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/138_16.pdf

34. Олександренко І. В., «Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства». Бізнес Інформ.2014.№2.С.277-283.

35. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 240

36. Основи галузевої економіки і підприємництва. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності. Вересень. 2018. Електронне посилання: <https://joiner.org.ua/osnovy-ekonomiky/orhanizatsiino-pravovi-formy-pidpriemnytskoi-diialnosti.html>

37. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

38. Офіційний сайт компанії Кернел. Електронний ресурс: <https://www.kernel.ua/ua/>

39. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України: Інформаційно-аналітичний портал АПК України. Електронне посилання: <https://minagro.gov.ua/>

40. Пархоменко О. П., «Оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання»: монографія /О. П. Пархоменко. – Луганськ: Видавництво «Ноулідж», 2012–216 с.

41. Погребняк А.Ю., «Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємства». *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*.

2018. Випуск 21. Ст.191-198. Електронна адреса:
<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/45282>

42. Поддєрьогін А. Фінанси підприємств: підручник / М. Білик, Л. Буряк та ін; ред. А.М. Поддєрьогін. 7-ме вид., без змін. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.

43. Проскуріна Н. Управління оборотними активами в умовах кризового стану підприємства. Фінанси галузі та підприємства. Економічний вісник НГУ. 2009. №3. С. 55-63.

44. Сміт Дж., Кузнецова Е. Фінансове управління компанією; Фонд «Правова культура, 1995. 384 с.

45. Старцев О. В. Підприємницьке право. Електронне посилання:
<https://www.ebk.net.ua/Book/PP/02-2.htm>

46. Стратегія сталого розвитку компанії Кернел. Електронний ресурс: <https://www.kernel.ua/ua/sustainable-development/>

47. Труніна І.М., Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні /І.М. Труніна /Управління проектами та розвиток виробництва. 2012. № 2. С.60-65.

48. Філіппов В.Ю., Сучасні Тенденції розвитку підприємництва як соціально-економічного явища в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ["Підприємництво и торгівля:Тенденції розвитку"]. Одеса: ОНПУ,2018. С.100-102

49. Цивільний кодекс України. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

50. Швидка О. Роль оборотного капіталу в забезпеченні прибутковості підприємства. Вісник Криворізького економічного інституту КНУ №2. 2013. Ст. 39-43. Електронний ресурс:
<https://core.ac.uk/download/pdf/197268056.pdf>

51. Як стати рекордсменом з експорту: досвід “Кернел”. Електронне посилання: <https://www.pressreader.com/ukraine/business-ukraine/20190218/281917364343819>

ДОДАТКИ

Додаток А

Консолідована фінансова звітність ТОВ «Кернел-Трейд» за 2022-2023 рр.

Consolidated Statement of Financial Position

for the year ended 30 June 2023 (in thousands of US dollars, unless otherwise stated)

	Notes	As of 30 June 2023	As of 30 June 2022
Assets			
Current assets			
Cash and cash equivalents	9, 37	954,103	447,625
Trade accounts receivable	10, 34, 37	321,579	142,738
Prepayments to suppliers	34	135,044	107,167
Corporate income tax prepaid		3,595	12,228
Taxes recoverable and prepaid	11	162,280	204,686
Inventory	12	341,543	963,922
Biological assets	13	147,895	161,911
Other financial assets	14, 34, 37	376,063	205,811
Assets classified as held for sale	8	—	287,068
Total current assets		2,442,102	2,523,156
Non-current assets			
Property, plant and equipment	15	1,020,411	1,018,073
Right-of-use assets	16	205,644	247,740
Intangible assets	17	36,334	124,198
Goodwill	18	71,632	71,620
Deferred tax assets	25	21,353	41,568
Non-current financial assets	34	25,524	52,532
Other non-current assets	19	62,169	106,725
Total non-current assets		1,443,067	1,662,456
Total assets		3,885,169	4,185,612
Liabilities and equity			
Current liabilities			
Trade accounts payable	34, 37	158,567	161,342
Advances from customers and other current liabilities	20, 34	153,770	89,200
Corporate income tax liabilities		12,943	7,411
Short-term borrowings	22	869,933	1,093,087
Current portion of lease liabilities	23	31,160	39,111
Current bonds issued	24	596,211	595,038
Interest on bonds issued	37	7,612	7,612
Other financial liabilities	21, 37	68,808	128,537
Liabilities associated with assets classified as held for sale		—	116,848
Total current liabilities		1,898,804	2,238,186
Non-current liabilities			
Lease liabilities	23	166,735	200,441
Deferred tax liabilities	25	20,557	21,893
Other non-current liabilities	37	55,078	38,871
Total non-current liabilities		242,370	261,205
Equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders			
Issued capital	2	2,219	2,219
Share premium reserve	2	500,378	500,378
Additional paid-in capital	2	39,944	39,944
Treasury shares	2	(96,897)	(96,897)
Revaluation reserve		104,303	104,303
Translation reserve		(932,089)	(816,490)
Retained earnings		2,123,999	1,949,731
Total equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders		1,741,857	1,683,188
Non-controlling interests		2,138	3,033
Total equity		1,743,995	1,686,221
Total liabilities and equity		3,885,169	4,185,612
Book value		1,741,857	1,683,188
Number of shares	2, 38	77,429,230	77,429,230
Book value per share (in USD)		22.50	21.74
Diluted number of shares	38	77,429,230	77,429,230
Diluted book value per share (in USD)		22.50	21.74

On behalf of the Board of Directors

Andrii Verévs'kyi
Chairman of the Board of Directors

Anastasiia Usachova
Director

Sergiy Volkov
Chief Financial Officer of Kernel
Holding S.A. group of companies

The accompanying notes are an integral part of these financial statements.

Консолідована фінансова звітність ТОВ «Кернел-Трейд» за 2020-2021 рр.

Consolidated Statement of Financial Position

for the year ended 30 June 2021 (in thousands of US dollars, unless otherwise stated)

	Notes	As of 30 June 2021	As of 30 June 2020
Assets			
Current assets			
Cash and cash equivalents	8, 36	574,040	369,117
Trade accounts receivable, net	9, 32, 36	381,124	215,279
Prepayments to suppliers, net		127,726	116,113
Corporate income tax prepaid		12,041	247
Taxes recoverable and prepaid, net	10	185,966	132,748
Inventory	11	332,027	303,402
Biological assets	12	376,644	252,184
Other financial assets	13, 36	294,156	141,495
Assets classified as held for sale		—	432
Total current assets		2,283,724	1,531,017
Non-current assets			
Property, plant and equipment, net	14	1,065,205	984,368
Right-of-use assets	15	364,699	347,296
Intangible assets, net	16	62,144	68,085
Goodwill	17	120,925	123,487
Deferred tax assets	25	15,098	9,152
Non-current financial assets	18	46,322	58,002
Other non-current assets	32	38,462	43,296
Total non-current assets		1,712,855	1,633,686
Total assets		3,996,579	3,164,703
Liabilities and equity			
Current liabilities			
Trade accounts payable	36	150,061	87,508
Advances from customers and other current liabilities	19, 32	187,047	68,039
Short-term borrowings	21	13,888	44,581
Current portion of long-term borrowings	22	21,715	6,871
Current portion of lease liabilities	23	37,338	44,872
Current bonds issued	24	212,495	—
Interest on bonds issued	36	15,353	21,945
Other financial liabilities	20, 36	145,116	138,777
Total current liabilities		783,013	412,593
Non-current liabilities			
Long-term borrowings	22	227,740	172,403
Lease liabilities	23	287,154	265,128
Deferred tax liabilities	25	20,806	24,449
Bonds issued	24	593,942	793,777
Other non-current liabilities	36	1,216	2,230
Total non-current liabilities		1,130,858	1,257,987
Equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders			
Issued capital	2	2,219	2,219
Share premium reserve		500,378	500,378
Additional paid-in capital		39,944	39,944
Equity-settled employee benefits reserve	2	1,850	4,624
Revaluation reserve		57,290	62,249
Other reserves	3	(896)	(3,523)
Translation reserve		(703,034)	(697,555)
Retained earnings		2,048,399	1,584,331
Total equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders		1,946,150	1,492,667
Non-controlling interests	33	136,558	1,456
Total equity		2,082,708	1,494,123
Total liabilities and equity		3,996,579	3,164,703
Book value			
Book value		1,946,150	1,492,667
Number of shares	2, 37	84,031,230	84,031,230
Book value per share (in USD)		23.16	17.76
Diluted number of shares	37	84,031,230	83,328,986
Diluted book value per share (in USD)		23.16	17.91

On behalf of the Board of Directors

Andrii Verevskiy
Chairman of the Board of Directors

Anastasiia Usachova
Director, Chief Financial Officer

Консолідована фінансова звітність ТОВ «Кернел-Трейд» за 2019-2020 рр.

Consolidated Statement of Financial Position

for the year ended 30 June 2020 (in thousands of US dollars, unless otherwise stated)

	Notes	As of 30 June 2020	As of 30 June 2019
Assets			
Current assets			
Cash and cash equivalents	8, 36	360,117	76,801
Trade accounts receivable, net	3, 9, 33, 36	215,279	183,196
Prepayments to suppliers and other current assets, net	3,10	148,916	129,822
Corporate income tax prepaid	24	247	8,484
Taxes recoverable and prepaid, net	11	132,748	118,575
Inventory	12	303,402	357,610
Biological assets	13	252,184	309,030
Other financial assets	36	108,692	70,835
Assets classified as held for sale		432	2,079
Total current assets		1,831,017	1,266,432
Non-current assets			
Property, plant and equipment, net	14	984,368	764,686
Right-of-use assets	3, 15	347,296	—
Intangible assets, net	16	68,085	114,942
Goodwill	17	123,487	107,735
Investments in joint ventures	32	—	51,252
Deferred tax assets	24	9,152	8,447
Corporate income tax prepaid		—	4,374
Other non-current assets	18, 33	101,298	155,732
Total non-current assets		1,633,686	1,207,168
Total assets		3,464,703	2,463,600
Liabilities and equity			
Current liabilities			
Trade accounts payable	36	87,506	136,043
Advances from customers and other current liabilities	19, 33	170,534	104,976
Short-term borrowings	20	44,581	183,692
Current portion of long-term borrowings	21	6,671	1,233
Current portion of lease liabilities	3, 22	44,872	—
Interest on bonds issued	23, 36	21,945	17,949
Other financial liabilities	36	36,282	35,867
Total current liabilities		412,893	479,760
Non-current liabilities			
Long-term borrowings	21	172,403	63,680
Lease liabilities	3, 22	265,128	—
Obligations under finance leases	3	—	5,230
Deferred tax liabilities	24	24,449	29,010
Bonds issued	23	793,777	496,051
Other non-current liabilities	7, 36	2,230	43,843
Total non-current liabilities		1,257,987	637,814
Equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders			
Issued capital	2	2,219	2,184
Share premium reserve		500,376	481,878
Additional paid-in capital		39,944	39,944
Equity-settled employee benefits reserve	2	4,624	9,111
Revaluation reserve		62,249	62,249
Other reserves	3	(3,523)	—
Translation reserve		(697,555)	(734,396)
Retained earnings		1,584,331	1,489,996
Total equity attributable to Kernel Holding S.A. equity holders		1,452,667	1,350,946
Non-controlling interests		1,456	(4,920)
Total equity		1,494,123	1,346,026
Total liabilities and equity		3,464,703	2,463,600
Book value			
Number of shares	2, 37	84,031,230	81,941,230
Book value per share (in USD)		17.76	16.49
Diluted number of shares	37	83,328,986	82,620,378
Diluted book value per share (in USD)		17.91	16.31

On behalf of the Board of Directors

Andrii Verivskyi

Chairman of the Board of Directors

Anastasiia Usachova

Director, Chief Financial Officer